

PORKKALAN SAARISTO- JA VILJELYMAISEMA

opas arvokkaan maisema-alueen maankäytön suunnitteluun

Sisällys

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

MAA- JA
KOTITALOUSNAISET

Johdanto	3
Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema	6
Maisema-alue suunnitteluprosesseissa	16
Maisema maankäytön lähtökohtana	20
Saaristo- ja viljelymaisema on mahdollisuus	54
LISÄTIETOA ja LÄHTEITÄ	62

Julkaisija: ProAgria Etelä-Suomi ry, Etelä-Suomen maa- ja kotitalousnaiset /
Tekstit: Auli Hirvonen, Katriina Koski / **Toimitus ja taitto:** Katriina Koski, Auli
Hirvonen / **Graafinen suunnittelu:** Tmi Nina Virtanen / **Kuvat:** Auli Hirvo-
nen, Katriina Koski / **Kartat:** Katriina Koski / **ISBN:** 978-952-7050-13-2 pdf

Johdanto

Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema – opas arvokkaan maisema-alueen maakäytön suunnitteluun liittyy ensi vuonna julkaistavaan ympäristöministeriön rahoittamaan valtakunnalliseen oppaaseen Maisema-opas arvokkaiden maisema-alueiden maankäytön suunnitteluun. Molemmat oppaat on laatinut MKN Maisemapalvelut / ProAgria Etelä-Suomi ry.

Uudenmaan liitto tarttui Pro Agria Etelä-Suomi Ry:n tarjoamaan tilaisuuteen testata maisemaopasta käytännössä maakunnassaan. Pilottikohteeksi valikoitui Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema, jota ehdotetaan valtakunnallisen maisema-alueiden päivitysinventoinnin perusteella valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema valittiin pilottikohteeksi sen vuoksi, että alueelta on saatu paljon palautetta, kysymyksiä ja huolta valtakunnallisen maisema-aluestatuksen vaikutuksista sekä vuonna 2013 tehdyn maisema-alueen inventoinnin sekä 4. vaihemaakuntakaavan luonnosvaiheen aikana. Oppaan avulla voidaan vastata kysymyksiin ja selvittää maisema-alueen merkitystä ja statuksen vaikutuksia maanomistajille, kunnan virkamiehille ja muille alueella toimiville. Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema on myös Uudenmaan maisema-alueiden joukossa erityislaatuinen ja monipuolinen alue, jossa yhdistyvät viljelyaukeat, meren rannikko sekä taajaman ja myös pääkaupungin läheisyys.

Porkkalan maisema-alue on osoitettu 4. vaihe-
maakuntakaavan ehdotuksessa maakunnallisesti
merkittäväksi kulttuuriympäristöksi. Maisema-
opas toimii myös kaavan kulttuuriympäristötee-
man taustaselvityksenä. Opasta voidaan soveltaa
maankäytössä ja maisemanhoidossa, suunnitte-
lussa ja rakentamisessa niin maaseudun paikal-
lisesti, maakunnallisesti kuin valtakunnallisesti
arvokkailla maisema-alueilla.

Uudet arvokkaat maisema-alueet herättävät
huolta niiden maankäytön mahdollisuuksien
kaventumisesta. Arvokas maisema-alue ei ole
kuitenkaan suojelualue. Yhtenä valintakriteerinä
maisema-alueelle on elävä ja toimiva maaseutu.
Näillä alueilla koetaan siis olevan selkeä ja hyvä
tulevaisuus myös maiseman kannalta. Ne ovat
asuttuja ja niillä on monipuolinen elinkeinora-
kenne. Arvokkaan maisema-alueen maiseman-
hoito ja elinvoimaisuus ovat erityisesti alueen
maa- ja metsätalouselinkeinoista riippuvaista.
Maaseudun kulttuurimaisema säilyy ja kehity-
tyy vain silloin, kun maaseutu pysyy asututtuna
ja alueella harjoitetaan maa- ja metsätaloutta.
Maaseutu on tuotantoympäristöä, jossa maa-
talouden elinkeinoissa tapahtuvat muutokset
muuttavat samalla maisemaa. Kulttuuriympäris-
tön kehittymistä ja maaseudun yritystoiminnan
aiheuttamia muutoksia ei pidä nähdä toisilleen
ristiriitaisina tekijöinä vaan toisiaan sopivasti täy-
dentävinä ja kehittävinä toimenpiteinä.

Oppaan tavoitteena ei ole kieltää tai käskää,
vaan herättää katsomaan maisemaa uusin silmin
ja antaa ajattelemisen aihetta. Ennen kaikkea
on parannettava maankäytön suunnittelijoiden,
maanomistajien, maaseutuyrittäjien ja asukkai-
den välistä yhteistyötä ja tietoa. Yhdessä voim-
me vaikuttaa siihen, että myös tulevat sukupol-
vet pääsevät nauttimaan hienosta suomalaisesta
maaseudun kulttuurimaisemasta. Maankäytön
suunnittelu, joka ottaa huomion alueen eri int-
ressiryhmien tarpeet, on avainasemassa, jotta
arvokkaat maisemat säilyvät ja kehittyvät.

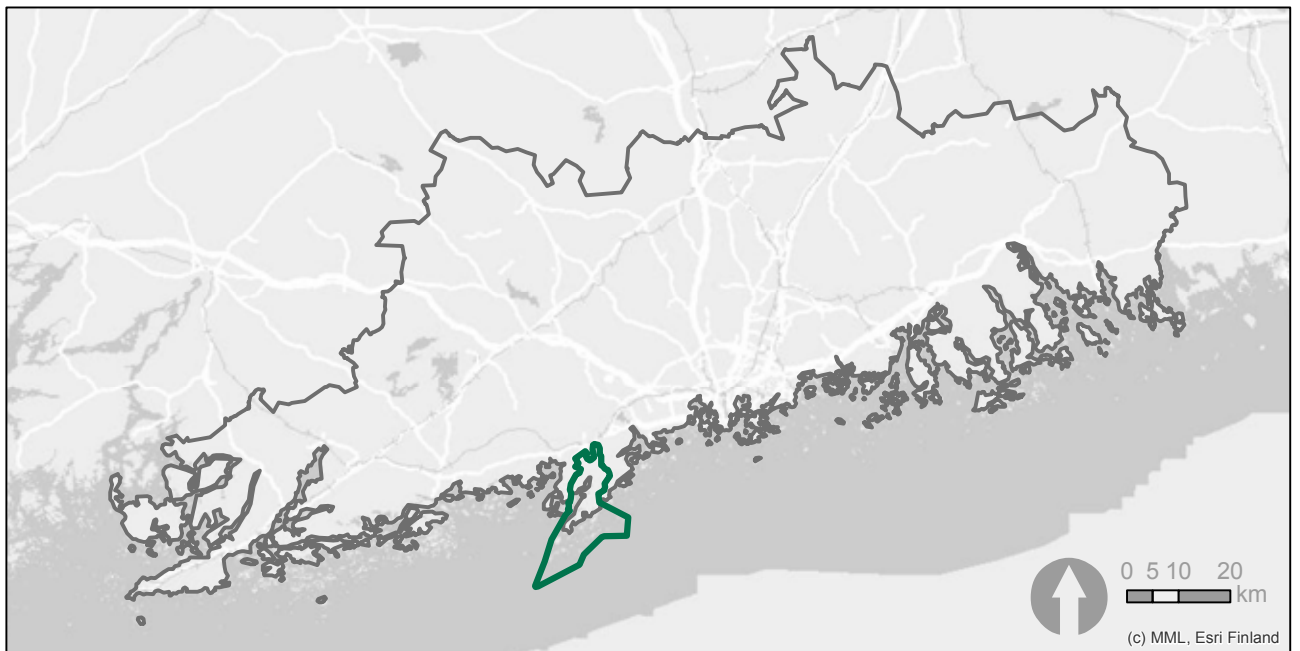
Tässä oppaassa kerrotaan millainen Porkkalan
saaristo- ja viljelymaisema on, mitä erityisiä ar-
voja sisältyy ehdotettuun Porkkalan saaristo- ja
viljelymaisemaan ja miten nämä arvot voidaan
ottaa huomioon alueen toimenpiteissä. Tavoit-
teena on kehittää maisemaa sen arvoja säi-
lyttäen ja lisäten. Lisäksi oppaassa käsitellään
mahdollisuuksia, joita maisema tuo elinkeino-
elämälle ja ihmisten hyvinvoinnille.

Kirkkonummella järjestettiin maisemaoppaas-
ta yleisötilaisuus 4.6.2015. Siellä asukkaat toi-
vat esiin huolensa valtakunnallisesti arvokkaan
maisema-alueen vaikutuksista maankäyttöön ja
liikenteen lisääntymiseen alueella. Vaikka mai-
sema on kaikille näkyvää ja yhteistä, on se aina
myös jonkun omaisuutta. Tilaisuudessa tuotiin
esiin myös pelko siitä, että ehdotettu maise-
ma-alueen status laskee maan arvoa. Maise-
ma-alueen sijainti voi vaikuttaa suuresti siihen
miten siihen suhtaudutaan. Maisema-alueen
maankäytön mahdollisuudet ovat erilaiset Etelä-
Suomessa ja kasvukeskusten läheisyydessä kuin
esimerkiksi Pohjois-Suomessa. Maan arvoon vai-
kuttaa paljon alueen maankäyttömuotojen mah-
dollisuudet.

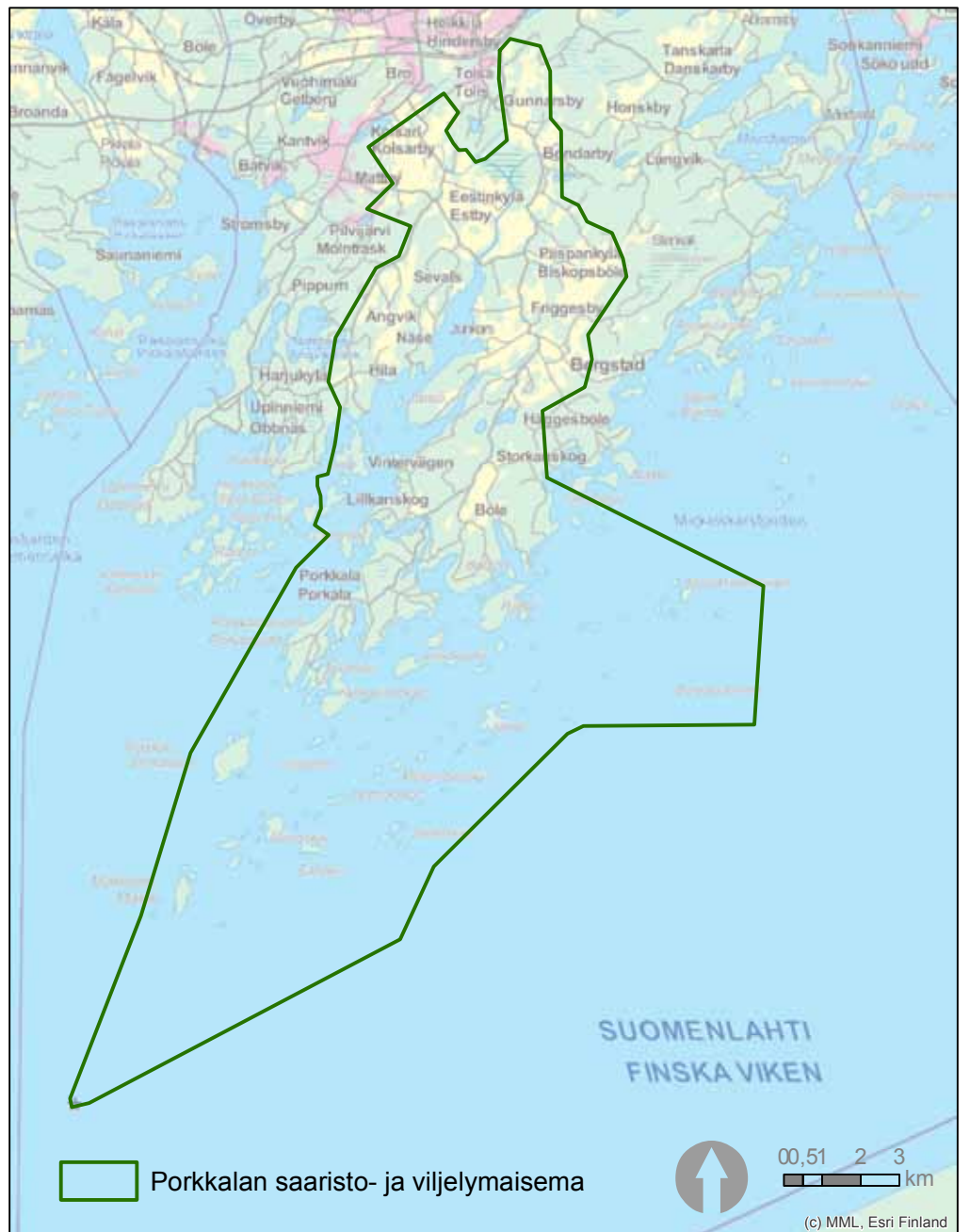
Maisema-alueella järjestettiin myös maisema-
ajelu syyskuussa 2015. Sen tarkoituksena oli yh-
dessä maanomistajien ja kunnan viranomaisten
kanssa kiertää alueen maisemaa, todeta alueen
arvot ja miettiä, mitä maisema sietää ja mihin
voi huoletta rakentaa. Vain muutama maanomis-
taja osallistui hyvään tilaisuuteen. Maanomista-
jat ymmärtävät oman asuinympäristönsä arvot,
mutta he haluavat turvata itsellään ja tulevilla
sukupolvilla myös avoimia mahdollisuuksia hyö-
dyntää omaisuuttaan.

Kaiken maankäytön perustana on hyvä vuoro-
vaikutus, keskustelu ja yhteistyö. Myös maise-
ma-alueiden suunnittelijoilta vaaditaan paljon
tietoa alueen ominaispiirteistä ja ymmärrystä
maaseudun ja maatalouden elinkeinoista. Maa-
seudun maisemaan perehtyneet kaavoittajat ja
arkkitehdit pystyvät luomaan tulevaisuuden ar-
vokasta maisemaa alueen perinteitä kunnioitta-
en. Uuden rakentamisen tulisi aina lisätä alueen
arvoa ja mahdollisuuksia. Maisema kehittyy ja
muuttuu myös arvokkailla maisema-alueilla.

*Kiitos hyvästä yhteistyöstä ja arvokkaista kom-
menteista Kyrkslätt Lokalförbundet för Ny-
lands Svenska Producentförbundet, MTK Uusimaa,
Nylands svenska producentförbundet NSP r.f., Uu-
denmaan Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema
-alueen asukkaat, Kirkkonummen kunta ja Uu-
denmaan liitto.*

Sijainti Uudenmaan maakunnassa ja ehdotetun maisema-alueen Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema rajaus.

1 Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema

Porkkalan saaristo- ja viljelymaisemaa on ehdotettu valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi valtakunnallisten maisema-alueiden päivitysinventoinnissa vuosina 2010–2014. Nyt se osoitetaan Uudenmaan neljännessä vaihemaakuntakaavassa maakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi. Porkkala on siitä erikoinen maisema-alue, että Neuvostoliiton vuokrakausi vuosina 1944–56 katkaisi tyypillisen maiseman kehityskulun alueella. Siitä huolimatta Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema on hyvin edustavaa eteläisen rantamaan maisemaa. Sen viehätysvoima perustuu vaihtelevaan ja hoidettuun maisemaan ja runsaaseen luonnon monimuotoisuuteen.

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ovat maaseutumme edustavimpia kulttuurimaisemia, joiden arvo perustuu monimuotoiseen kulttuurivaikutteiseen luontoon, hoidettuun viljelymaisemaan ja perinteiseen rakennuskantaan. Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue on kulttuuri- ja luonnontekijöiden muodostama erityisen kaunis, eheä ja koko Suomen maaseudun kulttuurimaisemia edustava kokonaisuus.

Porkkalan luonto

Maisemamaakuntajaossa Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema kuuluu eteläiseen rantamaahan ja maisemaseutuna se edustaa Suomenlahden rannikkoseutua ja maisematyyppinä se on Uudenmaan keskinen saaristorannikko ja tarkemmin vielä Porkkalan ja Sipoon välinen saaristorannikko.

Eteläinen rantamaa on korkokuvaltaan pääasiassa alavaa, mutta pienpiirteisyydessään hyvin vaihtelevaa. Alue on muinaista merenpohjaa. Suurmaisemaa luonnehtivat pohjoisesta etelään suuntautuvat jokilaaksot ja niiden laajat savikot sekä näiden välissä olevat kumpuilevat metsäiset ja kallioiset alueet. Ilmasto on verraten leuto. Maatalouden pitkä perinne näkyy maisemakuvassa. Eteläinen rantamaa on leimallisesti vanhaa kulttuuri-Suomea, jossa maataloudella on edelleen merkittävä vaikutus. Ruotsinkielisen väestön osuus on rannikolla huomattava.

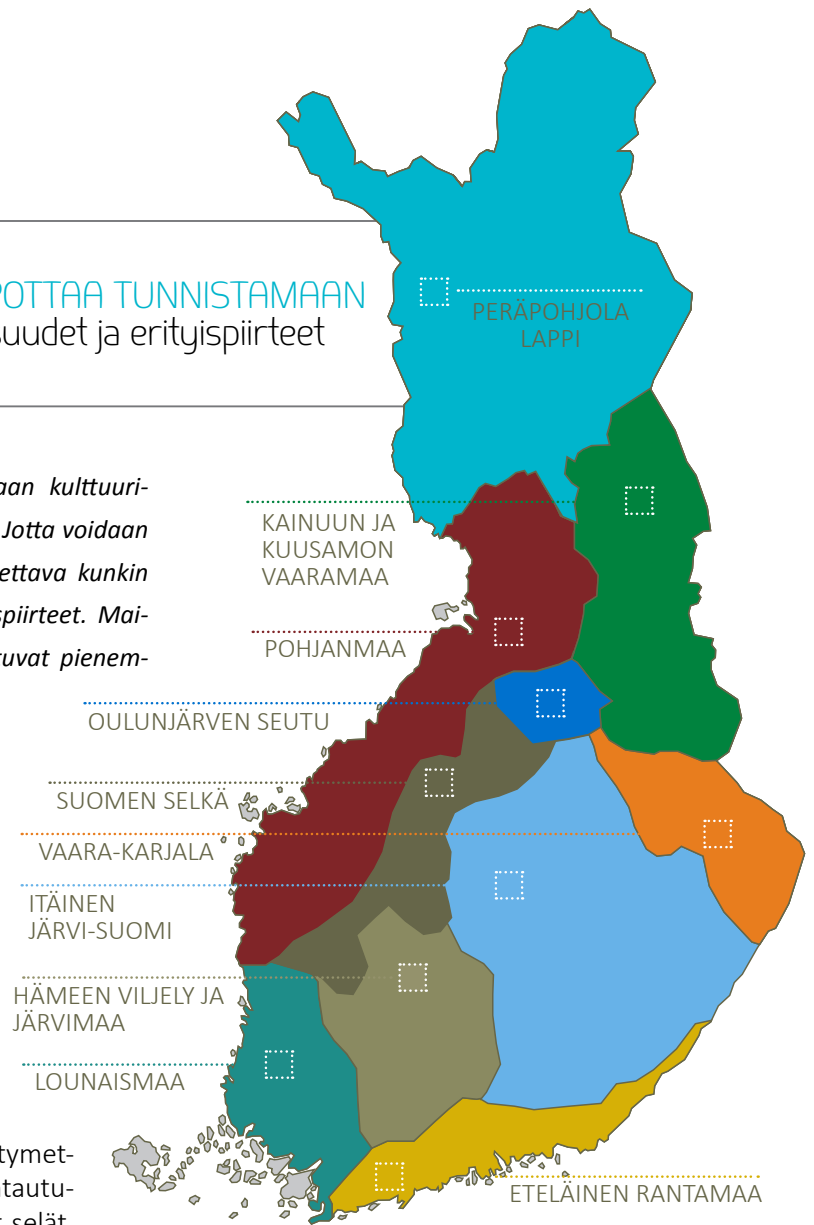
Alueen saaristoluonto on arvokasta ja Porkkalan alueella esiintyvät kaikki saaristovyöhykkeet ja saarityypit sekä arvokkaita vedenalaisia luontotyyppejä. Merenrannoilla on lintuluontoa, reheviä lintulahtia ja matalikkoja, joista osa

on kansainvälisesti arvokkaita lintuvesiä. Alue on yksi tärkeimmistä lintujen ja lepakoiden muuttoreiteistä ja muuton tarkkailupaikoista. Alue kuuluu pääasiassa eteläboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen. Alueen kasvillisuus on keskimäärin rehevää, paikoin myös saaristossa. Alueella esiintyy lehtokasvillisuutta. Metsät ovat pääasiallisesti kuusivaltaisia havupuumetsiä, mutta puuston joukossa on myös paikoin jaloja lehtipuita. Stormossen alueella elää ilveksiä, susia ja karhuja ja ne vaeltava myös maisema-alueen metsissä. Nämä uudet eläimet ovat säilyttelleet myös sienestäjiä ja lenkkeilijöitä. Alueella on paljon myös hirviä ja peuroja, jotka ovat myös petoeläinten ruokaa.

Suomenlahden rannikkoseudulla on paljaiden ja metsäisten kalliomaiden osuus huomattavan suuri. Erilaiset saaristoalueet ovat seudun ehkä tärkein erityispiirre. Maisemat ovat monivaihteisia, joka on seurausta kallioperän rikkonaisuudesta ja perinteisten elinkeinojen monipuolisuudesta. Alueen elinkeinoja ovat maanviljely, karjanhoito, metsätalous, muu maaseutuyrittäjäisyys, puutarhanhoito, kalastus ja merenkulku. Osa perinteisistä ammateista on katoamassa.

MAISEMAMAAKUNTAJAKO HELPOTTAA TUNNISTAMAAN oman alueesi maiseman ominaisuudet ja erityispiirteet

*Maisemamaakuntajako auttaa hahmottamaan kulttuuri-
maiseman erityispiirteet eri puolilla Suomea. Jotta voidaan
arvottaa maiseman ominaisuuksia, on tunnettava kunkin
maisemamaakunnan ominaisuudet ja erityispiirteet. Mai-
semamaakuntia on kymmenen, jotka jakautuvat pienem-
piin alueisiin, seutuihin.*

Maisemaa luonnehtivat silokallioiset mäntymet-
sää kasvavat saaret, voimakkaasti suuntautu-
nut maasto, avoimet saariryhmien väliset selät,
pienipiirteinen ja rikkonainen rantaviiva, jyrkkä-
seinäiset kalliosaaret ja luodot sekä rannikolla
mereen työntyvät silokallioniemet. Asutus on
ryhmäasutusta suojaisissa notkelmissa, joiden
yhteydessä on peltoaukeita. Sisämaassa asutus
keskittyy jokien varsille ja suistoihin.

Kallioperä on ruhjeista ja selkeästi suuntautu-
nutta. Porkkalanniemen luoteispuolella on laa-
jahko rapakivigraniittivyöhyke, missä kallio on
selvemmin lohkeillutta ja kivisempää. Porkkalan-
niemi on monen kivilajin juovittama; kovimmat
kivilajit ovat kvartsi-maasälpägneissisiä joiden
rinnalla juovamaisesti on gneissia, graniittia ja
jonkin verran liuskeisia kivilajeja. Niemenkärkeä
luonnehtivat mäntyiset silokalliot.

Maaperä on ohuina moreenikerroksina kallion
päällä. Paikoin notkelmissa ja pienten purojen
varsilla on savikoita. Laajempia savikoita on alu-
een pohjoisosassa. Porkkalanniemen itäreunalla
on myös pieni hiekkamuodostuma.

Tutustu ympäristöministeriön
nettisivuilla maisema-alueisiin:
[http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/
Maisemat/Arvokkaat_maisemaalueet](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Maisemat/Arvokkaat_maisemaalueet)

Kulttuuripiirteet

500 vuotta sitten merenpinta oli noin viisi metriä nykyistä korkeammalla. Alue oli saaristoa. Porkkalan kärkeen ei päässyt kävellen tai teitä pitkin, vaan sinne kuljettiin veneillä. Alueen maisemaan on vaikuttanut maankohoaminen ja vaikuttaa edelleen. Vanhat merenlahdet ja merenpohjat ovat nykyisin peltoa. Maankohoamisen myötä vanhat merenrantaniityt kuivuivat ja muutettiin laitumiksi ja myöhemmin pelloiksi.

Muinaisjäännökset

Porkkalan maisema-alueella on 79 kiinteää muinaisjäännöstä, 17 löytöpaikkaa ja 49 mahdollista muinaisjäännöstä tai muuta kohdetta. Näistä suurimman luokan muodostavat alusten hylt, joita on 55 kpl. Ne sijaitsevat Porkkalan saariston alueella, suurin esiintymä on Träskön ja Storlandetin ympärillä. Historiallisia ja keskiaikaisia asuinpaikkoja, kuten kyläpaikkoja ja torppia on 42. Näistä suurin osa sijaitsee alueen pohjoisosassa. Pronssikautisia ja rautakautisia hautapaikkoja ja kivirakenteita on pääosin Porkkalanniemessä mutta yksittäisiä irtolöytöjä myös muualla. Muutamia kivikautisia irtolöytökohteita on etenkin alueen pohjoisosassa. Yhteensä alueella on 145 muinaisjäännöstä.

Postitie (Porkkalan tie)

Vanhaa kulttuurimaisemaa halkova historiallinen tielinja lienee syntynyt jo 1500-luvulla, jolloin Porkkala oli Suomenlahden eteläpuolelle ja Viipuriin suuntautuneiden sotilaskuljetusten keskus. Maastonmuotoja myötäilevän ja mutkittelevan tien ympärillä avautuu Porkkalanniemen kulttuurimaisema. Tie liittyy erilaisiin maisemakokonaisuuksiin ja on ajoittain poikkeuksellisen kaunis. Porkkalantien varren suuret maatilat ja muut rakennukset kärsivät vaurioita Neuvostoliiton vuokrakaudella vuosina 1944–56. Rakennuksia on säilynyt sattumanvaraisesti. Porkkalanniemi on arvokas kulttuurihistoriallinen ympäristö ja alueen läpäisevä päätie on sen merkittävimpiä elementtejä.

Gunnarskullassa tien reittiä on oiottu. Tie kulkee peltomaisemien ja metsäisten harjanteiden lävitse ja ohittaa Piispankylän ja Friggesbyn saapuen Storkanskogin aukeaan laaksoon. Erityisesti Friggesbystä etelään kulkeva kapea, mutkitteleva ja mäkinen reitti on ainutlaatuinen. Storkanskogin laakson reunaan tie kulkee edelleen Porkkalan

Kuva: Kabanovin tykkitie.

Kuva: Hilan kulttuurimaisemassa oleva tilakeskus on hyvä esimerkki vuokrakautta edeltävästä maisemakuvasta.

kylään asti, missä se haarautuu pienemmiksi so-rateiksi. Porkkalantie on säilyttänyt vanhat piirteensä ja ympäröivän rakennuskannan. Mittakaava sekä avoin peltomaisema tukevat sitä.

Kun Suomen postilaitos luotiin 1630-luvun lopussa, oli Porkkala yksi postiteiden pääteposteista. Porkkalan postitie oli osa Tukholmasta Turkuun ja sieltä Baltiaan kulkevaa postireitistöä. Tätä yhteyttä palvelemaan parannettiin myös Suuresta Rantatiestä erkaneva Porkkalan postitie. Se perustettiin 1600-luvulla Suomen postilaitoksen perustamisen yhteydessä, mutta läpikulkevan postin määrä oli melko vähäinen.

Kabanovin tykkitie

Neuvostosotilaat rakensivat vuokrakaudella vuosina 1944–56 perinteisellä kenttäkiveyksellä päällystettyjä teitä varuskunta-alueelleen. Parhaiten ja pisimpänä on säilynyt varuskunnan päällikön Sergei Kabanovin mukaan nimetty tie, joka kulkee Siuntion Pikkalasta Kirkkonummen halki Biskopsböleen. Porkkalantien ja Upinniemmentien välinen osuus tästä yli 10 km pitkstä tykkitiestä on virallisesti nimetty Kabanovintieksi.

Tykkitie on yksi parhaiten säilyneistä kenttäkiveystekniikalla rakennetuista teistä sekä tärkeä kylmän sodan muistomerkki. Linjaus on paikoin

säilynyt ja kenttäkiveys on jäljellä uudempien rakennekerrosten alla. Kabanovin tykkitie on yksi harvoja Porkkalan vuokra-ajasta säilyneitä rakenteita, joka muistuttaa toisen maailmansodan jälkeisestä ajasta. Tiehen kuului aikaisemmin vuonna 1948 rakennettu Värnäsän museosilta. Silta oli yksi Suomen pisimmistä puupalkkisilloista, ennen kuin se vuonna 2008 purettiin huonokuntoisena ja korvattiin uudella teräsbetonisella laattasillalla.

Vastoin yleistä tiestön kehitystä 1900-luvulla, Kabanovin tykkitie ei edusta autoistuvan maan tarpeisiin rakennettua valtatieä, vaan on muistomerkki vuosisadan alkupuoliskon poliittisista tapahtumista. Kabanovin tykkitie on valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä.

Kylät

Näse, Rilax, Sevals, Hila ja Niittylahti

Näsen, Rilaxin, Sevalsin, Hilan ja Niittylahden kylät sijaitsevat maisema-alueen länsiosassa ja Tavastfjärdenin lahden länsipuolella. Kylät muodostavat monipuolisen maisemakokonaisuuden. Alueen maiseman monimuotoisuus näyttäytyy kauniisti Hilantieltä. Alueen kyläpaikat ovat noin 500–600 vuotta vanhoja.

Kuva yläpuolella ja viereisen sivun yläkuva: Fräsarsin tila Eestinkylässä. Puusto sitoo tilakeskukset osaksi maisemaa.

Hila on ollut tyypillinen rannikkokylä, jonka viljelyalueet ovat pienet ja metsäalueet laajat. Kylässä oli alun perin monia tiloja, jotka yhdistettiin kahdeksi tilaksi. Kylätie kulkee metsänreunassa ja tien itäpuolelle jää pitkänomaisia peltoaukeita ja niittyjä. Tilat sijaitsevat vielä nykyäänkin vastatusten kumpikin kukkulallaan kylätien varressa. Suuri rauhoitettu tammi vartioi kylää. Pienet peltoaukeat ovat epämääräisen muotoisia ja rajautuvat metsiin. Eestinkylän ja Hilan välissä sijaitsee Niittylahden eli Ängvikin kylä, jonka viljelysaukeat rajautuvat Hilan kylään. 1500-luvulla Niittylahdessa oli viisi tilaa, mutta tilat sulautuivat yhdeksi tilaksi, jotka taas myöhemmin jaettiin kahtia. Niittylahden vanha kylätontti sijaitsee kapealla harjanteella peltojen keskellä.

Sevalsin yksinäistilan ja rusthollin klassistinen, kustavilaisvaikutteinen päärakennus on 1920-luvun lopusta. Rakennus säilyi lähes vahingoittumattomana Neuvostoliiton vuokrakaudesta. Sevals liittyy Eestinkylän aukean maisemaan sijaiten Kabanovintien varrella. 1600-luvun alussa tila oli ratsutila.

Näsen kylässä oli 1300-luvulla vain yksi talo, joka kuului Padisin luostarille. 1500-luvulla tila kuului Ruotsin kruunulle ja siitä tuli lampuottila. Ilmeisesti keskiajalta periytyvä Rilaxin tila sai kartanoluonteensa 1900-luvun alkupuolella.

Itse tila mainitaan jo vuonna 1540 maakirjassa. Jugendtyylinen päärakennus nousi meren puolelle erilleen talouspihasta. Puutarha-arkkitehdit Paul Olsson ja Bengt Schalin laativat puistosuunnitelman lammikoineen ja pengerryksineen. Arkkitehti Jarl Eklund suunnitteli kartanon tien varteen kauniit porttirakennukset, jotka valmistuivat 1919. Ne ovat puiston rappeutuneiden jäänteiden ohella kaikki, mitä päärakennuksen ympäristöstä on jäljellä Neuvostoliiton vuokrakauden vuosien 1944–56 jälkeen. Niin kutsuttu puutarhurin talo harjanteen juurella toimii nykyisin päärakennuksena. Tilan pohjoispuolella sijaitsevalla niemellä on Borg-suvun hautakappeli.

Piispankylä ja Eestinkylä

Piispankyläksi ja Eestinkyläksi käsitettävällä alueella on myös muita vanhoja kyliä, muun muassa Värnäs, Sperrings, Gunnarskulla, Bondarby ja Gunnarsby.

Alueen laajimpien kylien Eestinkylän ja Piispankylän kulttuurimaisemaa hallitsee Saltfjärdenin laaja ja tasainen peltoaukea, joka vielä 1700-luvun lopun kartoissa näkyy osittain merenlahtena tai pienenä järvenä. Tavastfjärdenin lahti jatkuu Eestinkylän ja Piispankylän välissä syväälle sisämaahan mutkittlevana jokena. Tavastfjärden on ollut perinteinen purjehtijoiden suojasatama ja kalastusalue.

Kuva: Piispankylä, hyvin säilynyt vanha asuinrakennus vuokrakautta edeltävältä ajalta.

Kuva: Stubbansin kylä uutta rakentamista. Tässä kohteessa yksinkertainen uusvanha tyyli toimii hyvin.

Eestinkylä ja Piispankylä muodostavat laajan kulttuurimaisema-alueen, johon sisältyy historiallinen tielinja eli Porkkalantie ja vanhoja suurtaloja. Maisema on muinaista merenpohjaa, ja osa viljavista pelloista on kuivatettu vesijätömaista. Maisemakokonaisuus jakautuu kahteen pääosaan, Hilabäckin ja Saltfjärdenin viljelysnäkymiin. Niitä erottaa toisistaan joukko eteläpohjoissuuntaisia kallioharjanteita, joille tilat ovat sijoittuneet.

Eestinkylän vanhalla kylämäellä, terassoidulla tontilla sijaitsevan Fräsarsin entisen ratsutilan runko on 1800-luvulta. Nykyasu on 1910-luvun vaihteesta, jolloin rakennukseen liitettiin niin kutsuttu belvedere-tornilla varustettu ristipääty. Porkkalantien varrella Gunnarsbyssä sijaitseva Ängsdalin päärakennus on jatkettu paritupa 1800-luvun lopulta. Asutus on sijoittunut viljavien peltojen reunoille ja koko alueen tilat ovat aikanaan olleet pitäjän vauraimpien joukossa. Porkkalan vuokrakauden vanha rakennuskanta tuhoutui monin paikoin.

Alueen läpi kulkee pohjois-etelä-suunnassa vanha Porkkalan maantie, joka on säilyttänyt hyvin vanhan linjansa. Luode-kaakko-suunnassa on venäläisten rakentama Kabanovintie. Alue rajautuu luoteisosassaan maakunnan halkaisevaan suureen murroslaaksoon.

Piispankylän ja Värnäsän peltoaukeat ulottuvat Värnässundiin ja yhtyvät Eestinkylän suuriin viljelysaukeisiin. Tien itäpuolella on suuri asumaton viljelyalue, Storängarna. Storängarnan pelloilla oli vuokrakaudella lentokenttä. Värnäs oli alun perin yksittäistalo, joka jaettiin myöhemmin kahtia. Värnäsän tila on näyttävällä paikalla kalliin päällä.

Biskopsbölen kartanon keskus sijaitsee Porkkalantien ja vuokrakautena syntyneen Kabanovintien risteyksessä. Biskopsbölen tila muodostettiin 1600-luvun puolivälissä. Jugendtyylistä, tornillista rakennusta ympäröivän puiston suunnitteli vuonna 1916 Paul Olsson. Kartanon alue rakennuksineen on vuonna 1993 rakennusuojelulailla suojeltu kohde.

Friggesby, Häggesböle, Järsö ja Junkars

Friggesbyn ja Häggesbölen kylät sijaitsevat Porkkalantien varrella. Tie kulkee enimmäkseen yli metsäisten kukkuloiden ja pitkin metsänreunaa. Viljelys alueet levittäytyvät lännessä Järsön yksittäistilan ja Junkarsin kylän suuntaan ja idässä Stubbansin suuntaan. Bergåsan nuorisoseuran talo valmistui 1910-luvun lopussa. Järsö mainitaan kirjallisissa lähteissä jo vuonna 1352. Järsön tila sijaitsee Tavastjärdenin itärannalla pelto-tilojen keskellä. Junkarsin kylä tunnetaan 1500-luvulta. Kylässä oli alkujaan kolme tilaa.

Kuva: Eestinkylä. Tilakeskukset ovat alueelle tyypillisesti sijoitettu pienelle mäelle metsän reunaan.

1700-luvulla Junkarissa oli tilitehdas. Junkarsin päärakennus on vuodelta 1960 ja sitä ympäröi Paul Olssonin ja Bengt Schalinin suunnittelema puisto, joka on osittain säilynyt. Päärakennus on suunniteltu samantyylliseksi vanhan vuokrakautena tuhoutuneen päärakennuksen kanssa.

Bergstad, Stubbans ja Värby

Nykyisen Bergstadin kylän vanhat tilat rakennuksineen, kulttuurihistoriallisesti arvokkaine pihapiireineen ja suurien peltoineen ja metsineen muodostavat yhtenäisen viljelymaiseman. Bergstad on ollut yksittäistila. Värbyn kylässä on ollut kaksi taloa ja myös Stubbansin kylä on muodostunut yksittäistalosta. Värbyn kaksi tilaa, Värans ja Tyskas, ovat poikkeuksellisen hyvin säilyneet vuokrakauden yli. Kylät ovat maisemallisesti yhtenäisellä alueella. Peltoaukealla on maisemaa elävöittäviä saarekkeita.

Bergstadin tila on muodostettu jo vuonna 1657 viidestä Björkströmin kylän talosta. Bergstadin tila eli loistonsa kautta ennen miehitystä. Tilalla oli 1930-luvulla yksi Suomen parhaita hevossiitoloita lämminverihevosineen. Tilalla on vanhaa

puustoa ja rakennuskantaa 1800-luvun lopulta ja 1900-luvuna alusta. Tilalle johtaa koivukuja. Bergstadin tilan päärakennus on uusittu Neuvostoliiton vuokrakauden 1944–56 jälkeen, mutta sen tontti on yhä yhtenäinen 1900-luvun vaihteen kokonaisuus. Bergstadin vanha päärakennus on siirretty Johanneviikiin, meren rannalle.

Storkanskog, Lillkanskog ja Böle

Storkanskogin maisema on kumpuilevaa ja vaihtelevaa. Kyläkeskus vanhoine rakennuksineen sijaitsee Porkkalantien varressa Lillkanskogin ja Häggesbölen välissä. Tien itäpuolella levittäytyvät laajat yhtenäiset viljelysalueet pohjois-eteläsuunnassa. Pellot rajautuvat Böleen ja mereen etelässä. Kylä on käsittänyt alun perin neljä tilaa. 1800-luvun puolivälissä kylässä oli jo seitsemän tilaa. Nykyään tiloja on kaksi. Ne sijaitsivat vierekkäin vanhalla kylän paikalla, kukkulan päällä. Talojen lähellä on runsaasti vanhoja torppia ja mäkitupia. Vanhat kantatilat muodostavat puistomaisen ympäristön, missä on säilynyt rakennuskantaa vuokrakautta edeltävältä ajalta. Storkanskogin suhteellisen tiivis kylä on säilyttänyt perinteisen rakenteensa. Mellangård mainitaan

jo 1500-luvun lähteissä, ja 1800-luvulla entisestä luotsitilasta muodostui suurtila.

Bölen yksittäistila tuhoutui vuokrakauden aikana. Lillkanskog on sijainnut 1500-luvun puolivälistä lähtien paikallaan. Vanhin maininta kylästä on vuodelta 1540. Kylä on syntynyt kahdesta tilasta. Alueen kylissä on perinteistä rakennuskantaa säilynyt Porkkalan vuokrakauden yli vaihtelevasti. Tien ja peltoaukeiden luoma monimuotoinen maisema on säilyttänyt perinteisen ilmeensä. Alueen metsistä löytyy Porkkalan vuokrakaudelta neuvostoliittolaisten rakenteiden jäänteitä. Alueen rannoilla on nykyisin runsaasti vapaa-ajan-asutusta.

Porkkalan luotsikylä

Porkkalanniemi on ollut ikimuistoisista ajoista alkaen strategisesti tärkeä. Jo varhain siellä oli sekä posti, tulli että luotsiasema. Nimi Porkkala (Purkal) mainitaan jo 1200-luvulta periytyvässä tanskalaisessa reittikuvauksessa. Alueelle perustettiin 1600-luvun puolivälissä myös tulliasema.

Porkkalan kylä on ollut tyypillinen saaristokylä, jonka tilat ovat laajoja ja viljelyalueet pieniä. Alkuperäisen kylän muodosti kuusi tilaa. Kylän vanhin keskusta viljelyksineen, rakennuksineen ja laidunmaineen oli ennen vuokra-aikaa siinä missä Källviken tie eroaa Porkkalantiestä. Sundsin tilan vanha navetta on jäljellä kyläkeskuksesta. Kauniin viljelymaiseman muodostava Sunds on yksi vanhan Porkkalan luotsikyläntiloista, joille olivat tyypillisiä suhteellisen pienet viljelysalat. Tilan 1895 valmistunut päärakennus purettiin Neuvostoliiton vuokrakauden (1944–56) jälkeen. Tiilipilarein tuettu hirsirakenteinen navetta on vuodelta 1938. Sundsin eteläpuolella on Porkkalan vanha kansakoulu vuodelta 1897. Koulurakennus on säilyttänyt hyvin alkuperäisen tai sitä vastaavan asunsa. Kylässä oli ruotsinkielinen kansakoulu vuoteen 1944 saakka. Alueen maisemassa on luettavissa vielä vanhan kylän sijainti. Kyläkeskuksen lisäksi kylässä on ollut luotsitorppia kyläkeskuksen ulkopuolella.

Rigårdnäs on vuonna 1908 valmistunut Porkkalan nuorisoseurantalo. Lillkanskogsundetin rannalla sijaitsee seurantalo Rigårdsnäs, joka on myös säilyttänyt perinteisen asunsa. Se toimii tanssi-paikkana luonnonkauniilla paikalla tienvarressa. Porkkalan kylän itäreunalle, Källvikeniin syntyi 1900-luvun vaihteessa pieni yläluokan huvilayh-

Kuva:

Yllä, keskellä: Porkkalan luotsikylä.

Alla: Värby.

dyskunta. Alueella oli myös höyrylaivalaituri. Alueen rannoilla on nykyisin runsaasti vapaa-ajanasetusta.

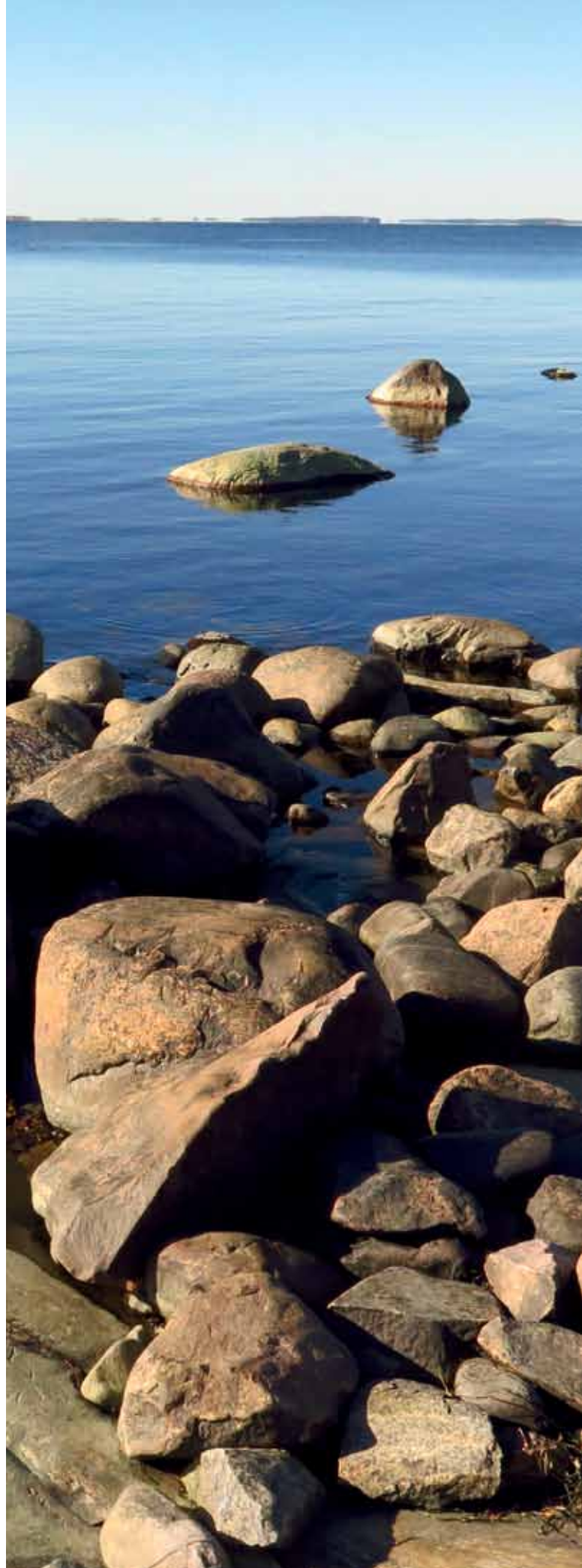
Kyrkogårdsön pohjoinen kärki Norrudd on tunnettu myös nimellä Kyrkogårdsudd. Niemellä on vanha hautausmaa ja kappelin paikka. Saaren keskelle työntyvän Byvikenin pohjukan niittymäinen alue on ilmeisesti 1700-luvun lopussa syntyneen Kyrkogårdsön tilan paikka. Saaressa oli 1800-luvun lopulla luotsien vahtitupa ja muita asuinrakennuksia. Kyrkogårdsön kummeli vuodelta 1905 toimii edelleen merimerkkinä.

Tullandetin entinen kalasäilyketehdas on maisemallisesti hieno kohde. Kilohailin ilmestyttyä rannikolle 1901 perustivat virolaiset liikemiehet Porkkalaan joukon kalanjalostamoita. Tullandetin laitos toimi muiden tapaan vain muutaman vuoden, sillä saaliit jäivät pian niukoiksi. Kilohailin ilmestyttyä taas uudelleen 1919, perustivat paikalliset kalastajat osuuskunnan, jonka kaaduttua Hangö Konserv Ab jatkoi sen vanhoissa tiloissa. Toiminta keskitettiin myöhemmin Hankoon ja Tullandetin laitokset jäivät pelkästään vastaanottoasemaksi, jonka toiminta lakkasi lopullisesti vuokratuon. Salmen rannalla on säilynyt kaksikerroksinen tehdasrakennus lomarakennukseksi muutettuna sekä entinen tehtaan työntekijöiden asunto, joka on nykyään myös lomarakennus.

Porkkalan saariston merireitti ja linnoitteet

Maisemaltaan hieno Porkkalan kärjen saaristo Suomenlahden kapeimmalla kohdalla on aina ollut merkittävä niin liikkumisen kuin sotilaallisen toiminnan kannalta.

Skansjärdenissä on Kustaa III:n vuosien 1788-90 sodan ja mahdollisesti myös vuoden 1808 sodan puolustusvalleja. Porkkalan edustaa, mm. Mäkiluodon vanhaa suoja- ja kalastussatamaa, alettiin linnoittaa I maailmansodan alla osaksi Pietari Suuren merilinnoitusta. Jäänteitä tuon ajan linnoitteista, samoin kuin itsenäisen Suomen ja Porkkalan vuokra-ajan linnoitteista löytyy ainakin Mäkiluodosta, Stor Träsköltä, Rönnskäristä ja Stora Mickelskäreniltä. Pampskatanissa ja Kyrkogårdsössa on luonnonkivistä rakennettuja puoliympyrän muotoisia tykistöpatteita. Alueen maastossa en edelleen runsaasti inventoimattomia sotahistoriallisia jäänteitä, jotka ovat Neuvostoliiton merisotilaalliseen tukikohdan ajalta 1944-56.

Kuva: Lähteelän lintutornista näkyy muun muassa Rönnskärin majakka.

Mäkiluodon linnakesaarella säilyi vielä syksyyn 2015 asti komea funktionalististyylinen arkkitehti Olavi Sortan suunnittelema kasarmirakennus vuodelta 1938 sekä Elisa Borgin suunnittelema asuinrakennus. Valitettavasti rakennusten säilyttämiselle ei löytynyt riittävästi tahtotilaa. Län-tisen Uudenmaan seutukaavassa rakennukset olivat valtakunnallisesti merkittäviä kulttuurihistoriallisia suojelukohteita.

Porkkalan rannikko on tunnettu hyllyistään. Rannikon saaristossa on runsaasti luotoja ja kareja, jotka ovat aiheuttaneet useiden veneiden haak-sirikon.

Porkkalan majakka

1800-luvun alussa rakennettiin Rönnskäriin majakka ohjaamaan merenkulkua Porkkalanniem-
en edustalla, ikivanhan rannikon laivaväylän varrella. Se on Suomen vanhimpia säilyneitä majakoita, jonka oheen rakennettiin myöhemmin luotsiasema ja muita rakennuksia. Rönnskärin majakka on maamme toiseksi vanhin. Majakan vieressä on ollut pieni asuinyhdyskunta, johon

on kuulunut asuntoja majakka- ja luotsilaitoksen henkilökunnalle. Nykyinen rakennuskanta alueella on pääosin 1900-luvun alusta. Majakka ei ole enää käytössä. Kallbådan ja Rönnskärin majakat ovat valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä.

Kallbådan majakkaa alettiin rakentaa Suomen itsenäistyttyä, kun sisäsaaristossa sijaitsevan Rönnskärin majakan rinnalle tarvittiin paremmin Helsingin talviliikennettä palveleva majakka. Ulkomer-
en pienelle, paljaalle kallioluodolle rakennettu Kallbådan on sikäli harvinainen, että majakan kaikki toiminnot on yhdistetty saman katon alle, ja että se on vielä käytössä. Majakka on rakennettu lujalle betoniperustalle. Se muistuttaa taitekattoineen betonikuutiota, jonka yhdessä nurkassa on kapeneva torni.

Lähteet:

Backman, S. 1991. Kirkkonummen rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema. Kirkkonummen kunta.

Missä maat on mainioimmat. 2012. Uudenmaan kulttuuriympäristöt. Uudenmaan liiton julkaisuja E 114.

Rahkonen, O. 2014. Tien päällä. Uudenmaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaat tiet ja reitit. Uudenmaan liiton julkaisuja E 132 – 2014.

Galtat, H. Tornivaara-Ruikka, R. 2012. Maalle. Helsingin seudun kulttuuriympäristöopas. Rakennustaiteen seura.

2 Maisema-alue suunnitteluprosesseissa

Maisema-alueiden ja maisemanähtävyyksien tarkoituksena on turvata edustavien ja elinvoimaisten kulttuurimaisemien ja maisemanähtävyyksien säilyminen. Maisema-alueet ovat vakiintuneet 20 vuoden kuluessa osaksi suomalaista alueidenkäytön suunnittelua sekä kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti tärkeiksi identiteettitehtäviksi. Ne on sisällytetty maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL, 132/1999) mainittuihin valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin (VAT), jotka valtion viranomaisten tulee MRL:n 24 §:n 1 momentin mukaisesti ottaa huomioon toiminnassaan ja joiden toteuttamista viranomaisten tulee edistää. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ovat siten yksi alueidenkäytön suunnittelun lähtökohdista, ja ne on muun muassa osoitettava maakuntakaavotuksessa.

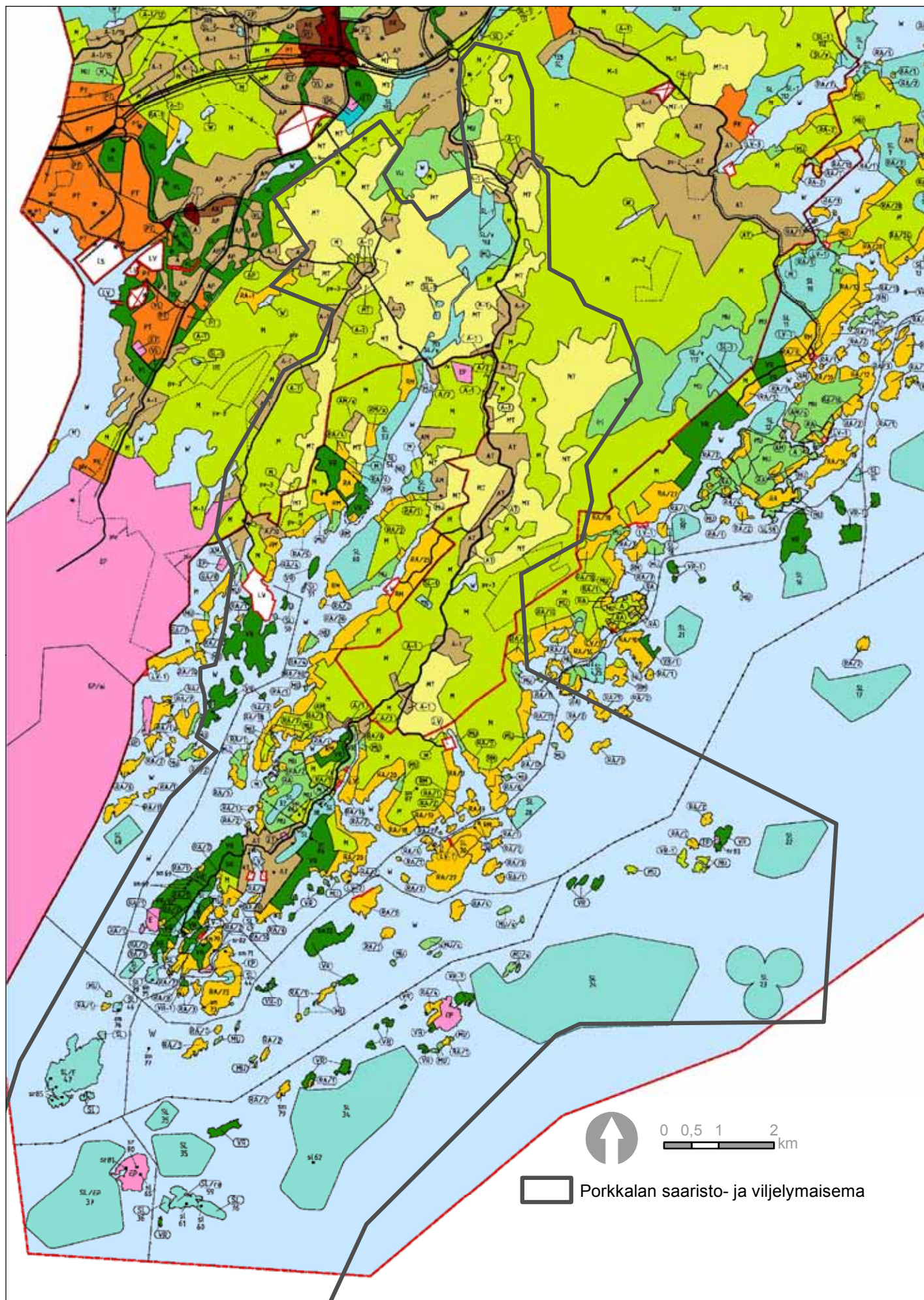
Tärkein valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden toteuttamiskeino on maankäyttö- ja rakennuslain (MRL, 132/1999) ja sitä täydentävän maankäyttö- ja rakennusasetuksen (MRA,

895/1999) mukainen maankäytön suunnittelu. Lisäksi Suomi on sitoutunut Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen tavoitteisiin. Maankäyttö- ja rakennuslaki on maisema-arvojen huomioon ottamista ohjaava yleislaki. Sen nojalla tehtävän kaavoituksen tarkoituksena on ohjata erityislainsäädännön mukaista suunnittelua ja päätöksentekoa. Kaavoituksen avulla voidaan ohjata maisemallisesti arvokkaiden alueiden käyttöä sekä sovittaa ympäristöllisiä näkökulmia yhteen muiden intressien kanssa.

Porkkalan maisema-alueella ovat voimassa seuraavat kaavat: Saaristo ja rannikkoalueiden osayleiskaava ja Kirkkonummen yleiskaava 2020 sekä kolme ranta-asemakaavaa (tilanne 31.12.2015).

Erilaisia maisemaan liittyviä lakeja, jotka tulee ottaa huomioon:

- laki rakennusperinnön suojelemisesta (RakSuL 498/2010)
- laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (YVAL 468/1994)
- luonnonsuojelulaki (LSL 1096/1996)
- maa-aineslaki (555/1981)
- maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL 132/1999)
- metsälaki (1093/1996)
- muinaismuistolaki (295/1963)
- vesilaki (587/2011)
- ympäristönsuojelulaki (527/2014)

MAANKÄYTÖN suunnittelun ohjauksen keinot

KAAVATASO	MAISEMA-ALUEEN HUOMIOINTI	KAAVAMERKINNÄT	KAAVAN LAATIJA
MAAKUNTA- KAAVA Uudenmaan 4.vaihemaa- kuntakaavan ehdotusvaiheen merkinnät ja määräykset (1.12.2015))	Maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö Ominaisuusmerkinnällä osoitetaan kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt, jotka käsittävät sekä maisema- että rakennetun kulttuuriympäristön alueita. Alueilla, joille on aluevarausmerkinnällä osoitettu käyttötarkoitus, ensisijaisen maankäyttömuodon määrittelee aluevarausmerkintä.	Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on otettava huomioon maakunnallisesti arvokkaan kulttuuriympäristön vaaliminen. Kulttuuriympäristöä kehitettäessä on sen arvot otettava huomioon ja sovitettava yhteen maakuntakaavassa osoitetun käyttötarkoituksen mukaisen maankäytön kanssa.	Uudenmaan liitto
YLEISKAAVA Yleiskaava 2020	Yleiskaavan tekohetkellä Porkkalan alue ei ollut maakunnallisesti eikä valtakunnallisesti arvokas maisema-alue.	Aluetta koskevat yleiskaavassa osoitetut seuraavat aluevarausmerkinnät sekä niihin liittyvät maankäyttöä ohjaavat määräykset: maaseutumainen asuntoalue (A-1), kyläkeskuksen alue (AT), urheilu- ja virkistyspalveluiden alue (VU) luonnonsuojelualue (SL sekä SL-1), maa- ja metsätalousvaltainen alue (M), maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ulkoilun ohjaustarvetta ja/tai ympäristöarvoja (MU), maatalousalue (MT) sekä vesialue (W). Lisäksi yleiskaavaan sisältyy suojelukohteita ja -alueita (kohdemerkintä/kohdenumero), jotka voivat olla joko luonnonsuojelulain (sl), muinaismuistolain (sm), maankäyttö- ja rakennuslain tai lain rakennusperinnön suojelemisesta (sr) nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja. Suojelukohteiden osalta määrätään, että kohteen suojelun sisältö määritellään suojelumääräysten, yksityiskohtaisen kaavoituksen tai rakennusluvan yhteydessä. Yleiskaavaan sisältyy myös kohteita ja aluerajauksia, joilla osoitetaan kulttuuriympäristöt (mi), historialliset tied, paikallisesti merkittävät rakennuskulttuurikohteet (r) ja suojeltava silta (ss). Kulttuuriympäristöjen osalta määrätään että kyseessä on ympäristö, jossa kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset on pyrittävä säilyttämään sekä rakentaminen ja tiejärjestelyt on sopeutettava nykyiseen miljööseen. Historiallisten teiden osalta määrätään että tiehen liittyvät rakennelmat ja puusto tulee pyrkiä säilyttämään. Kohteiden osalta määrätään, että kohteen ja sen lähialueen suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota ympäristötekijöihin ja kulttuurihistoriallisten arvojen säilyttämiseen.	Kirkkonummen kunta

OSAYLEISKAAVA Saaristo- ja rantanikkalueiden OYK	Yleiskaavan tekohetkellä Porkkalan alue ei ollut maakunnallisesti eikä valtakunnallisesti arvokas maisema-alue.	Aluetta koskevat osayleiskaavassa osoitetut seuraavat aluevarausmerkinnät sekä niihin liittyvät maankäyttöä ohjaavat määräykset: maatilakeskuksen alue (AM), maaseutumainen asuntoalue (A), kyläkeskuksen alue (AT), retkeily- ja ulkoilualue (VR sekä VR/EP ja VR-1), ensisijaisesti loma-asuntoalue (RA), matkailupalvelujen alue (RM), vesiliikenteen alue (LV sekä LV-1 ja LV-2), erityisalue (E), puolustusvoimien alue (EP), yhdyskuntateknisen huollon alue (ET), luonnonsuojelualue (SL sekä SL/ra, SL/EP ja SL/E), maa- ja metsätalousvaltainen alue (M), maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ulkoilun ohjaustarvetta ja/tai ympäristöarvoja (MU), maatalousalue (MT) sekä vesialue (W). Lisäksi osayleiskaavaan sisältyy suojelukohteita (kohde-merkintä/kohdenumero), jotka voivat olla joko luonnonsuojelulain (sl), muinaismuistolain (sm), maankäyttö- ja rakennuslain tai lain rakennusperinnön suojelemisesta (sr) nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja. Myös paikallisesti mielenkiintoiset rakennuskulttuurin kohteet on osoitettu omalla kohde-merkinnällä. Aluevarausmerkintöihin voi alue- ja tapauskohtaisesti liittyä lisämääräys: alue, jolla ympäristö säilytetään (/s). Siinä määrätään, että alueen käytön suunnittelussa ja rakennettaessa on kiinnitettävä huomio niihin maisemallisiin, kulttuurihistoriallisiin ja muihin vastaaviin arvoihin, jotka ovat aluemerkinän perusteena. Historiallisesti tai maisemallisesti sijainniltaan arvokkaiden tietosuuksien luonnetta ja linjausta tulee pyrkiä säilyttämään siten, että tien ympäristöarvot eivät vahingoitu. Osayleiskaavan yleismääräyksissä määrätään mm., että alueita rakennettaessa on rakennusten sijoitukseltaan, muodoltaan ja ulkonäöltään sopeuduttava ympäristöönsä. Rakennuspaikan rantamaisema on säilytettävä mahdollisimman luonnonmukaisena.	Kirkkonummen kunta
RANTA-ASEMAKAAVAT Näsen, Rysshamnin ja Kyrkogårdsön ranta-asema-kaavat	Ranta-asemakaavojen laadintahetkellä Porkkalan alue ei ollut maakunnallisesti eikä valtakunnallisesti arvokas maisema-alue	Ranta-asemakaavoissa on kaavakohtaisia määräyksiä, jotka koskevat mm. uudisrakentamisen toteuttamista-paa ja sen sopeuttamista maisemaan, puuston säilyttämistä ja käsittelyä sekä rantamaiseman hoitoa.	Maanomistajat / kunta
PÄÄTÖSTASO Suunnittelutarveratkaisut / poikkeamiset Rakennusjärjestys	MRL 16 § määrittelee suunnittelutarvealueen. Kun rakennetaan haja-asutusalueelle eli asemakaava-alueen ulkopuolelle, tarvitaan kunnassa suunnittelutarveratkaisu ja / tai poikkeamispäätös ennen rakennusluvan hakemista. Rakennusjärjestyksen 4 § säädetään toimenpiteiden luvan- tai ilmoituksenvaraisuudesta, 7 § ja 8 § rakennusten soveltumisesta rakennettuun ympäristöön ja maisemaan sekä olevaan rakennuskantaan ja 23 § rakentamisen sijoittumisesta ja sopeuttamisesta ympäristöön ranta-alueella.	Maankäyttö- ja rakennuslain sekä muun ympäristölainsäädännön mukaiset luvat. Lakien, kaavamääräysten ja rakennusjärjestyksen mukaisesti. Kaava-alueen ja rakennuspaikan rajauksen mukaisesti.	ELY-keskus / kunta kunta

3 Maisema maankäytön lähtökohtana

Arvokkaat maisema-alueet ovat ainutlaatuisia yhdistelmiä erilaisia arvoja. Tässä oppaassa maisema on jaettu erilaisiin osatekijöihin helpottaaksemme maiseman kokonaisuuden ymmärtämistä. Maisema koostuu tässä yhteydessä niin perustekijöistä, ominaispiirteistä, asutuksen sijoittumisesta, luonnosta, maatilaympäristöistä kuin yksittäisistä arvokkaista kulttuuriympäristöistä. Jokaisen osatekijän kohdalla on pohdittu miten se vaikuttaa maisemaan ja mikä on sen muutoksen sietokyky ilman, että syntyy tasapainoiseen maisemaan häiriötekijöitä.

Maaseudun maisema on osa kulttuuriperintöämme. Maisema muuttuu ja se kuuluu sen luonteeseen. Maisemassa on kuitenkin paljon elementtejä mitä voimme myös säilyttää ja hoitaa. Jokainen sukupolvi meitä ennen on siirtänyt tämän kulttuuriperinnön eteenpäin. Se on myös meidän tehtävämme.

Maaseudun maisemassa haasteellista on se, että paikallisen identiteetin ja ominaispiirteiden säilyttäminen on ehto kulttuurimaiseman veto-voimaisuudelle, mutta toisaalta yhteiskunnalliset ja poliittiset muutokset johtavat jatkuvaan maaseudun rakennemuutokseen. Rakennemuutos näkyy maatilojen koon kasvuna, pientilojen lopettamisena ja maaltamuuttona ja maallemuuttona.

Kulttuurimaisemaan kohdistuvan maankäytön suunnittelun haasteena onkin löytää tasapaino ympäristön säilymisen ja kehityksen välillä. Muutos voidaan nähdä usein kielteisenä ilmiönä, vaikka se mahdollistaa itse asiassa tulevaisuuden arvokkaan kulttuurimaiseman luomisen. Jokaisella arvokkaalla maisema-alueella asuvalla ja sen maiseman ja kulttuuriympäristöjen parissa työskentelevällä on mahdollisuus vaikuttaa maisemaan niin, että sen arvo säilyy ja kasvaa.

Peruuttamattomat muutokset maisemassa liittyvät useimmiten rakentamiseen, maanpinnan muokkaamiseen ja maamassojen siirtoon ja peltojen ottamiseen rakennuskäyttöön. Ajan myötä ne saattavat joskus sopeutua ympäristöönsä. Kielteisiinkin muutoksiin voidaan usein vaikuttaa maisemakuvaa korjaamalla.

Kuva: Maisema-alueen pohjoisosan merkittävimmät perustekijät ovat pitkien näkymien laaksot ja selkeästi erottuvat selänteet.

OTA HUOMIOON maiseman perustekijät

Perustekijöitä ovat selänteet, laaksot, rinteet, tasangot, vesistöt, maanmerkit ja maiseman solmukohdat. Muutokset maiseman perustekijöissä voivat muokata pysyvästi maisemaa ja muuttaa maisemarakennetta ja maisemakuva. Maiseman perustekijöiden keskinäinen suhde ja vaihtelu muodostavat alueen maisemarakenteen. Maisemarakenne on kokonaisuus, jonka perusosia ovat maa- ja kallioperä, ilmasto, vesi, elollinen luonto ja kulttuurisysteemit.

Maiseman sietokyvyllä tarkoitetaan sitä, kuinka paljon maisemarakenne, maisemakuva eli se mitä näemme tai erilliset maiseman perustekijät voivat muuttua aiheuttamatta maisemahäiriöitä tai -vaurioita. Toisaalta maiseman sietokyvyllä tarkoitetaan maiseman herkkyyttä muutokselle, johon vaikuttavat niin maiseman kauneuteen kuin maiseman kokemiseen liittyvät tekijät.

Maiseman laatua heikentäviä elementtejä kutsutaan maisemahäiriöiksi. Maisemahäiriö on usein ajan myötä korjaantuva tai maisemoinnilla korjattavissa. Maisemavauriosta aiheutuva maiseman muutos on maisemahäiriötä vakavampi ja usein pysyvä sekä johtaa kyseisen maiseman arvojen vähenemiseen.

Maiseman perustekijä –
mitä ovat ja miten vaikuttavat maisemaan?

Selännealueet

Selännteitä ovat korkeuskäyrien korkeimmat osat, jotka muodostuvat kallioperästä ja sitä mahdollisesti peittävästä moreenista, sorasta tai hiekasta. Selännteet luovat kaukomaiseman ja maisematilojen rajat. Selännteet ovat näkyvimpiä maiseman perustekijöitä.

Porkkalan saaristo- ja viljelymaiseman laajat peltoaukeat rajautuvat selännteisiin alueen pohjois- ja keskiosassa. Selännteet ovat etelä-pohjoissuuntaisia ja merkittäviä maisemaa rajaavia tekijöitä alueella. Ympäristön selännteet ja rinteet luovat muodoltaan melko tasaisille laaksoille selkeän rajauksen.

Osa kylien kallioisista selännealueista on lisäksi geologisesti ja biologisesti arvokkaita kallioalueita.

Millainen on maiseman sietokyky perustekijän muuttuessa?

Selännteissä tehtävät toimenpiteet näkyvät maisemassa. Nämä selännteet ovat herkkiä muutokselle. Erityisesti Saltfjärdenin laajaa, pelto- ja niittyaukeaa rajaavat selännteet ovat herkkiä muutoksille.

Häggesbölen, Bergstadin ja Friggesbyn kylät rajautuvat selännteeseen lännessä ja etelässä. Pienimuotoinen ja rikkonainen maisema estää kylissä laajat näkymät selännejaksoon. Näin ollen selännteiden maankäytön muutokset eivät näy kaukomaisemassa.

Bölen kylä on selännteiden rajaama ja siellä muutokset selännteiden maankäytössä näkyvät helposti. Uusi rakentaminen tulisi suunnitella huolellisesti. Rakentamista selännteiden korkeimmille kohdille tulisi välttää.

Porkkalan luotsikylä on maisemaltaan hyvin pienimuotoinen ja selännteet eivät juuri erotu maisemassa metsäreunoista. Porkkalan luotsikylän selännteet eivät ole maiseman muutokselle herkkiä.

Maisemassa näkyviä muutoksia syntyy yleensä selännteiden metsänhoidosta. Metsänhoidolliset toimet kannattaa suunnitella tarkasti. Selännteiden tulisi säilyttää yhtenäinen linja ja muoto. Metsänhoidossa tulee miettiä, miten selännteiden lakiosan aukkohakkuu näkyy ympäröivässä maisemassa. Soran- ja kiviaineksenotto on suunniteltava niin, ettei se näy maisemassa. Se ei saisi muuttaa kaukomaisemassa maastonmuotoja ja linjoja.

Parhaiten selännteiden maisema säilyy kun jatketaan perinteistä maankäyttöä, joka on maisema-alueella metsätalous. Hakkuut kannattaa suunnitella maisema huomioiden.

Kuva: Saltfjärdenin laaja laakso ja sitä rajaava selänne. Tällaisessa yhtenäisessä ja selkeässä selänteessä näkyy helposti metsänhoidolliset toimenpiteet ja rakentaminen. Vasemman kulman golfkenttä häviää pienen puustovyöhykkeen taakse. Pienillä toimenpiteillä on paljon vaikutusta

Maiseman perustekijä –
mitä ovat ja miten vaikuttavat maisemaan?

Millainen on maiseman sietokyky perustekijän
muuttuessa?

Laakso

Laaksoja ovat korkeuskäyrien suhteellisesti alimmat osat. Maastonmuotojen lisäksi laakson määrittämisperusteena toimii maaperä. Maaperä on suurimmaksi osaksi hienojakoisia maalajeja eli hienoa hietaa, hiesua ja savea. Porkkalan saaristo- ja viljelymaisemassa jokainen viljelyaukea edustaa laaksoa. Alueen laaksot ovat vanhoja merenlahtia.

Laaksojen tyypillinen maankäyttömuoto Porkkalan saaristo- ja viljelyalueella on ollut peltoviljely.

Maisema-alueelta on löydettävissä asutuksen sijoittumisen ja viljelymaan perusteella tietty korkeustaso, jonka alapuolelle laaksot rajautuvat. Porkkalan saaristo- ja viljelymaisemassa asutus on sijoittunut pääosin korkeuskäyrille 5-20 metriä mpy.

Laaksojen pellot eivät kestä taajamamaista rakentamista. Ne eivät ole myöskään rakentamiselle soveltuvia maalajiensa eikä korkeussuhteidensa takia.

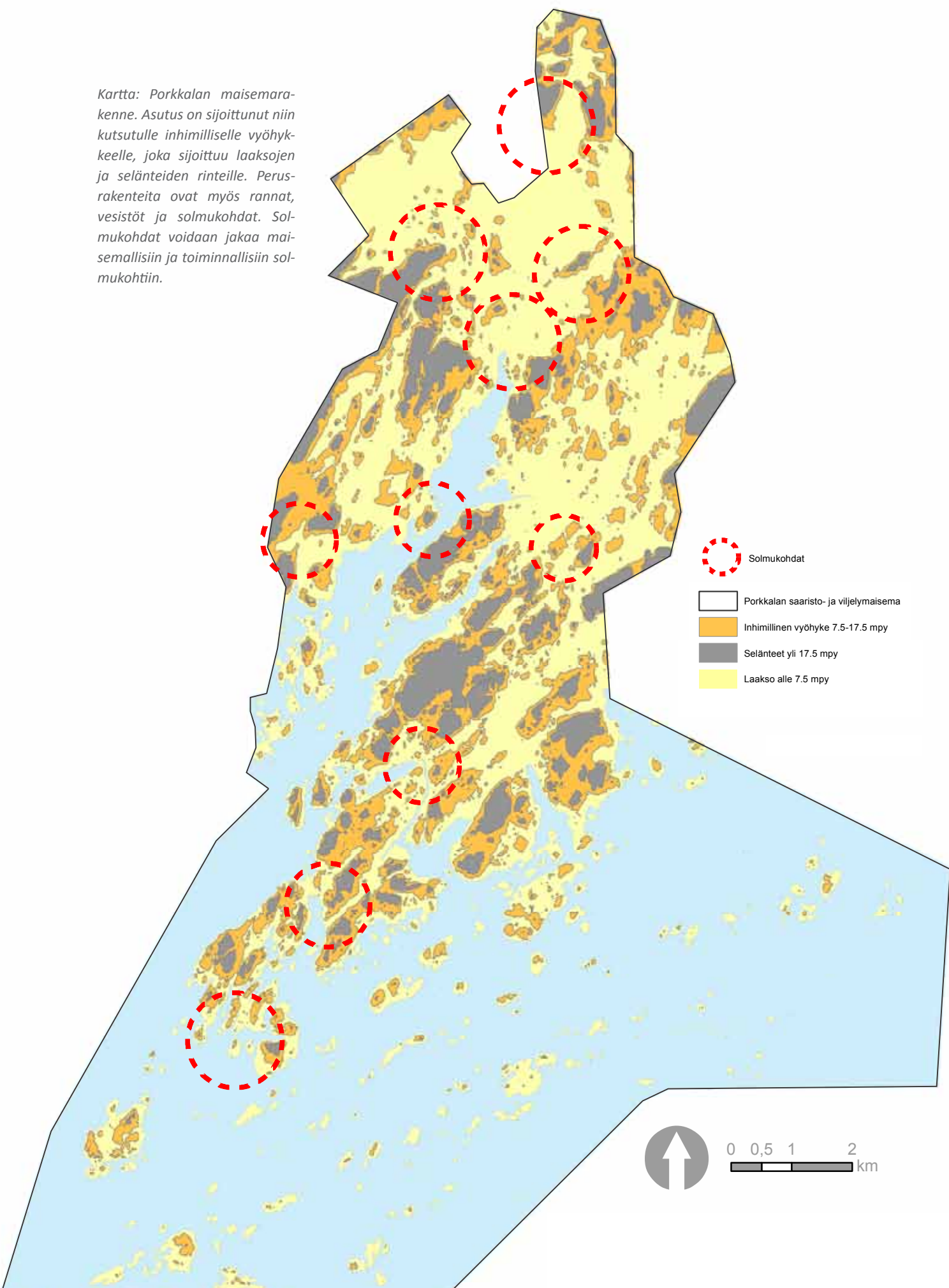
Asuinrakentamista ei suositella peltotalueille, koska laaksojen pellot eivät ole perinteisiä rakennuspaikkoja. Maatilojen tuotantorakennukset tulisi sovittaa maisemaan ja niitä voidaan rakentaa harkitusti myös peltotalueille.

Laaksojen peltojen metsittämistä tulisi välttää. Metsitettäessä maisemasta katoavat laaksoille tyypilliset pitkät kaukonäkymät ja maiserakenne muuttuu oleellisesti.

Maisema-alueen avoimien peltolaaksojen metsittämistä ja niille rakentamista tulisi välttää. Viljely ja laiduntaminen laaksoissa säilyttää avoimen kulttuurimaiseman.

Kartta: Porkkalan maisemarakenne. Asutus on sijoittunut niin kutsutulle inhimilliselle vyöhykkeelle, joka sijoittuu laaksojen ja selänteiden rinteille. Perusrakenteita ovat myös rannat, vesistöt ja solmukohdat. Solmukohdat voidaan jakaa maisemallisiin ja toiminnallisiin solmukohtiin.

Värnäsinsilta on solmukohta.

*Maisema-alueen avoimien pelto-
laaksojen metsittämistä ja niille
rakentamista tulisi välttää. Laa-
jat yhtenäiset viljelyalueet ovat
maisemallisesti merkittäviä ja
helppoja viljellä.*

*Kuvassa onnistunut metsänkäsit-
tely. Metsänhakuun toimenpi-
teet näkyvät lyhyen aikaa maise-
massa. Pienen reunavyöhykkeen
jättäminen tarvittaessa sulauttaa
hakuun paremmin maisemaan.
Hakkuualue kulkee maaston
muotoja mukaellen.*

*Kuva vasen ja oikea: Hilan tammi
on maamerkki. Samoin Eestinkylän
haaparyhmä. Vanhat maisema-
puut ja puuryhmät ovat säästämi-
sen arvoisia.*

Kuva: Värnäs sund eli Värnäsin lahti. Lahden ylittävä silta, Kabanovin tie ja merenlahti muodostavat merkittävän maisemallisen solmukohdan. Ne kestävät heikosti rakentamista rantavyöhykkeelle.

Maiseman perustekijä –
mitä ovat ja miten vaikuttavat maisemaan?

Millainen on maiseman sietokyky perustekijän
muuttuessa?

Rinnealue

Maisemarakenteen vaihtumisvyöhykkeet sijoittuvat laaksojen ja selänteiden väliselle alueelle. Rinteet ovat perinteistä rakentamis- ja toiminta-alueita. Ne ovat maiseman mukautumiskykyisimpiä osia, kasvulle ja elämälle edullisimpia vyöhykkeitä.

Asutus on tyypillisesti sijoittunut Porkkalan saaristo- ja viljelymaisemassa matalien mäkien rinteille ja myös niiden lakiosille. Myös Porkkalan tien linjaus on selänteiden päällä tai selänteiden rinteellä. Rakennuspaikkojen tyypillinen sijainti on rinteiden alaosissa tai keskivaiheilla.

Paikoin peltoalueita reunustavat lähes ehjät selänteet, esimerkiksi Bölen peltoaukeaa lännestä rajaava rinne ja Gunnarsbyn peltoaukean länsireunan rinne. Ehjille rinteille rakentaminen tulee suunnitella huolellisesti.

Matalien selänteiden rinteille sijoittuvat parhaat rakennuspaikat. Täältä löytyvät täydennysrakentamiselle soveliaimmat paikat. Puutarhat sitovat uudenkin rakentamisen osaksi maisemaa.

Maiseman perustekijä –
mitä ovat ja miten vaikuttavat maisemaan?

Maiseman solmukohdat ja maamerkit

Maiseman solmukohdat voivat olla selänteiden ja laaksojen risteys- tai leikkauskohtia ja päätteitä, vesistöissä esimerkiksi salmipaikat. Maiseman solmukohdat ja maamerkit jäsentävät maisemaa. Solmukohdissa maisemassa tapahtuu jokin muutos.

Porkkalan saaristo- ja viljelymaiseman solmukohtia ovat Gunnarsbyssä siirtyminen avoimeen viljelymaisemaan, Hilan kyläkeskus, Värnäsins lahti Piispankylässä, Näsen kylässä Ändholmssundet ja Porkkalan luotsikylässä Lillkanskogsundet. Toiminnallinen maiseman solmukohta on Porkkala Marin ja muun muassa Friggesbyn kyläkeskus. Yksittäisiä kylämaisemassa olevia maanmerkkejä ovat muun muassa Hilan vanha tammi.

Millainen on maiseman sietokyky perustekijän muuttuessa?

Maiseman solmukohdat ja niiden ympäristöt ovat arkoja muutoksille. Ne tulisi jättää pääsääntöisesti rakentamisen ja maisemaa muuttavien toimenpiteiden ulkopuolelle, tai toimenpiteet tulee suunnitella erityisellä huolella. Toiminnalliset solmukohdat, kuten kylien rakennetut risteysalueet, kestävät paremmin suunniteltua alueen kehittämistä.

Suunnittele huolella toimenpiteet maiseman solmukohdissa ja säilytä maamerkit.

Kuva: Värnäs sund eli Värnäsin lahti. Avoimet rantapellot eivät sovi rakentamiseen maaperän, vedenkorkeuden nousun, eikä maisemakuvan takia.

Maiseman perustekijä –
mitä ovat ja miten vaikuttavat maisemaan?

Millainen on maiseman sietokyky perustekijän
muuttuessa?

Rannat ja vesistöt

Maisema-alueella on jokia, järviä ja merta.
Vesistö on aina merkittävä maisemaelementti.
Vesistöjen kautta avautuu laajoja lähi- ja kauko-
näkymiä.

Porkkalassa on erittäin paljon vapaa-ajanasu-
tusta rannoilla.
Alueella on useita virkistys- ja luonnonsuojelu-
alueita rannoilla ja vierailijoilla on mahdollisuus
tutustua merelliseen Porkkalaan.

Porkkalassa on laaja saaristo ja alueella on
paljon rantaviivaa. Lisäksi mosaikkimainen
saaristo luo koko viljelymaisemasta poikkeavaa
vesistömaisemaa.

Maisema-alueella pellon ja rannan väliselle reunavyöhykkeelle
rakentamista tulisi välttää, jotta ei rikota ehjää ja tasapainoista
maisemaa.

Alueen harvat tiemaiseman vesistönäkymät tulisi säilyttää tai
tuoda esiin.

Merenrantojen rantarakentamisen suunnittelussa tulee ottaa
huomioon alueen kulttuurihistoria ja sijoittaa uusi rakentaminen
luontevasti vanhan joukkoon.

Erityisen arkoja paikkoja rakentamiselle ovat kallioiset ja lehtipuu-
valtaiset niemet. Niille rakentaminen saattaa näkyä kauas ja muut-
taa maisemaa. Parhaiten vapaa-ajanasutus sopeutuu maisemaan
niemien kainaloissa, jotka ovat myös luontaisia satamapaikkoja.

*Maisema-alueella tulisi välttää rakentamista pellon
ja vesistön välisille reunavyöhykkeille. Myös rakenta-
mattomat saaret ja rannat säilyttävät alueen saaristo-
maiseman alkuperäisyyttä. Mahdollisen rakentamisen
yhteydessä tulee huolehtia maiseman alkuperäisen
luonteen säilyttämisestä.*

Kuva: Suuripiirteisessä maisemassa aukeaa pitkiä ja laajoja näkymiä. Maisema sietää hyvin kaukomaisemassa tapahtuvia muutoksia.

OPI HUOMAAMAAN maiseman ominaispiirteet

Maiseman ominaispiirteet vaikuttavat maisemaan luoden tiloja, yksityiskohtia, yhtenäisyyttä ja näkymiä. Ne ovat maiseman kannalta niitä ominaisuuksia, jotka tekevät jokaisesta maisemasta ainutlaatuisen. Maiseman ominaispiirteiden huomioiminen maankäytön suunnittelussa luo tasapainoista maisemaa.

Maiseman ominaispiirre –
mitä ovat ja miten vaikuttavat maisemaan?

Millainen on maiseman sietokyky ominaispiirteen
muuttuessa ja kadotessa?

Pienipiirteisyys Suuripiirteisyys

Pienipiirteinen maisema on usein maisematilaltaan sulkeutunutta, monimuotoista ja mittakaavaltaan pienimuotoista. Pienipiirteinen maisema on yleensä hyvin vaihtelevaa. Suuripiirteinen maisema on maisematilaltaan avointa ja mittakaavaltaan suurta ja laajaa.

Koko maisema-alue lukuun ottamatta Eestinkylää ja Piispankylää on pienipiirteistä. Mutta niidenkin maisemassa on runsaasti pienipiirteisä elementtejä, kuten metsäsaarekkeita.

Pienipiirteinen maisema kestää heikommin muutoksia, se on visuaalisesti herkkää ympäristöä. Jo yhden sopimattoman elementin lisääminen voi muun muassa sulkea näkymiä.

Maisema-alueen eteläosan maisema on luonteeltaan pienipiirteistä. Kaikki rakentamispaikat tulee tarkastella erikseen. Toisaalta pienipiirteiseen maisemaan saattaa olla mahdollista helpostikin sijoittaa uusia yksittäisiä asuinpaikkoja tiivistäen kylätyyppejä.

Suuripiirteinen maisema kestää paremmin erilaisia maisemallisia muutoksia. Kuitenkin laajat peltoaukeat tulisi säilyttää avoimina.

Kuva: Lähteelän lintutornista aukeaa näkymä Porkkalan luotsikylän peltoaaukealle. Alueen luonto on hyvin monimotoinen. Maisema on yhtenäinen ja eheä. Maisema on suuntautunut merenlahden mukaan. Alue on mittakaavaltaan pienimuotoista.

Maiseman ominaispiirre –
mitä ovat ja miten vaikuttavat maisemaan?

Millainen on maiseman sietokyky ominaispiirteen
muuttuessa ja kadotessa?

Maiseman ajallinen luonne, eheys ja yhtenäisyys

Arvokkaan maiseman tunnuspiirteitä ovat maiseman ajallinen luonne, eheys ja yhtenäisyys. Maankäytön suunnittelussa on tärkeää säilyttää alueen historiallisia kerrostumia, joista näkyvimmmät ovat avoimet viljelymaisemat, vanha rakennuskulttuuri ja historialliset tielinjat.

Maiseman ajallista luonnetta Porkkalan saaristo- ja viljelymaisemassa edustavat luotsitilat, 1500-luvulta asti säilynyt Porkkalantie ja vanhat 1500-luvulta peräisin olevat kylät. Lisäksi Neuvostoliiton vuokrausi tuhosi paljon rakennuksia ja vuokraudesta johtuen myös alueelta puuttuu sodanjälkeinen tyyppitaloasutus.

Alueen eheyttä luovat rakentamisen pysyminen perinteisillä rakennuspaikoilla ja vanhojen tien linjausten säilyminen. Yhtenäisyys luo alueelle hyvin perinteisesti sijoittunut rakennuskanta.

Vaikka Neuvostoliiton vuokrausi tuhosi osan alueen ajallisesta luonteesta, on sitä kuitenkin vielä nähtävillä. Vaikka rakennukset ovat kadonneet, on maisema säilynyt. Alueen ajallinen luonne on säilynyt hyvin viljelyn jatkumisena.

Alueen täydennysrakentamisen sijoittaminen perinteisille asuinpaikoille ja Porkkalantien vanha linjaus säilyttävät alueen eheyttä ja yhtenäisyyttä.

Kulttuurimaiseman merkityksellisyys kasvaa maisema-alueen säilyttäessä eheyden, yhtenäisyyden ja ajallisen luonteen.

Maiseman ominaispiirre –
mitä ovat ja miten vaikuttavat maisemaan?

Maiseman suuntautuneisuus, muoto ja mittasuhteet

Hallitsevin tekijä maisemassa on sen muoto. Maiseman muodot syntyvät maaston muodoista ja niiden rytmistä. Kasvillisuus korostaa maaston muotoja. Maisema-alueen muodot muuttuvat eteläosan kumpuilevista metsäisistä ja kallioisista alueista pohjoisosan tasaiseen peltomaisemaan.

Porkkalan saaristo- ja viljelymaisemaan luovat linjoja metsänreunat, merenlahdet ja ruhjelaaksot. Alueen maiseman linjoja mukailevat myös tiet, pellot ja asutus.

Porkkalan saaristo- ja viljelymaisemassa maiseman linjat ovat lounas-koillisuuntaisia.

Maiseman mittakaava syntyy eri tekijöiden suhteellisista eroista. Suurimittakaavaista maisemaa on Eestinkylän ja Piispankylän alueella.

Millainen on maiseman sietokyky ominaispiirteen muuttuessa ja kadotessa?

Metsänhoitotoimien maisemallinen suunnittelu auttaa säilyttämään myös maiseman muotoja. Tämä on tärkeää viljelymaisemaan rajautuvissa selänteissä, rinteissä ja reunametsissä.

Pitkien linjojen katkaiseminen vaikuttaa heikentävästi maisemakuvaan. Esimerkiksi Ängvikin ja Näsen kapeat peltoaukeat ovat voimakkaasti lounas-koillisuuntaisia ja niiden pitkiä näkymiä ei tulisi katkaista.

Maa-ainesten otto tulee suunnitella niin, ettei tulisi näkyviä muutoksia kaukomaisemaan.

Jos maankäyttöä ei ole sovitettu maiseman mittakaavaan ja linjoihin, syntyy maisemavaurioita.

Mitä suurimittakaavaisempi alue on, sitä suurempaa rakentamista se kestää.

Maiseman ominaispiirre –
mitä ovat ja miten vaikuttavat maisemaan?

Millainen on maiseman sietokyky ominaispiirteen
muuttuessa ja kadotessa?

Maiseman monimuotoisuus

Monimuotoisuutta maisemaan tuovat Porkkalan alueella muun muassa avoimen ja suljetun tilan vaihtelut, näköalat ja näkymät, vesistöt, kalliot, saarekkeet, maisemapuut, puuryhmät ja laidunalueet.

Erityisesti Porkkalalle ovat tyypillisiä erilaiset metsäsaarekkeet ja monimuotoiset reunametsät. Osa niistä on asuinpaikkoina ja osa on luonnontilaisia.

Maisemassa tulisi säilyttää niin paljon elementtejä kuin mahdollista. Yksityiskohtia, kuten maisemapuita, laidunalueita ja vesistönäkymiä tulisi tuoda esiin ja hoitaa.

Suurempiin saarekkeisiin voidaan sijoittaa asumista, koska ne ovat tyypillisiä asuinpaikkoja alueella. Kuitenkin pyritään säilyttämään saarekkeen muoto ja sopeuttamaan rakentaminen saarekkeeseen. Suurien peltoaukeiden keskellä olevat saarekkeet olisi hyvä säilyttää luonnontilaisina.

Säilytä maiseman yksityiskohtia ja hoida maisemaa. Luonnoltaan arvokkaat lehtipuusaarekkeet tulisi jättää rakentamisen ulkopuolelle.

Maisematila

Maisematilan muodostavat maiseman perustekijät ja niiden keskinäiset suhteet. Maisematilat voivat olla selkeästi rajoittuvia tilakokonaisuuksia tai laajoja rajautumattomia avoimia alueita.

Maisematilat voivat muodostaa tilasarjoja. Ihminen näkee maiseman erilaisina maisematiloina tai sarjoina maisematiloja. Maisematilan pohjana ovat maankamara peitteineen ja vesipinta, katon taivas, puiden ja metsän oksisto tai jokin avorakenne. Maisematilaa rajaavat ja jakavat maastonmuodot, metsänreunat, rakennukset ja rakennusryhmät.

Porkkalalle ominaisia maisematilarajoja muodostuu erityisesti Porkkalantien ja Kabanovintien sekä muiden teiden ympäristöön, alueen peltoaukeille sekä saaristoon. Saltfjärden muodostaa maisema-alueen suurimman, selkeimmän ja keskeisimmän maisematilan. Myös saarekkeet muodostavat peltoaukeille erikokoisia maisematiloja.

Porkkalan saaristo- ja viljelymaiseman maisematilaa rajaavat elementit ovat merkittäviä maisemassa ja rajat tulisi säilyttää eheinä ja yhtenäisinä. Rajat muodostuvat yleensä metsänreunoista, selänteistä tai saarekkeista.

Pienimuotoisessa maisemassa maisematilat ovat hyvin alttiita muutoksille, esimerkiksi maankäytön muutoksella voidaan peittää näkymiä. Teiden linjausten muutokset muuttavat myös alueen maisematiloja. Teiden linjauksia tulisi tarkastella myös osana maisematiloja.

Saltfjärdenin avoimen laajan maisematilan säilyttäminen ja säilyminen on tärkeä maisema-arvo.

Näkymät tieltä avoimeen maisemaan ovat maisema-alueella tärkeitä maisematiloja. Tienvarteen pellolle rakentaminen ei ole suositeltavaa.

Kuva: näkymä Lähteelän lintutornista. Maisema nähdään toisiaan leikkaavina pintoina, joiden avulla etäisyyksien arviointi on mahdollista ja jotka antavat maisemaan syvyyttä ja tilan tuntua. Ilman ominaisuuksista johtuen pintojen väri vaalenee ja sinertyy etäisyyden kasvaessa.

Maiseman ominaispiirre –
mitä ovat ja miten vaikuttavat maisemaan?

Millainen on maiseman sietokyky ominaispiirteen
muuttuessa ja kadotessa?

Lähimaisema ja kaukomaisema eli näkymät

Lähimaisema-kaukomaisema-jako perustuu siihen, että ihmisen kolmiulotteinen näkökyky ulottuu vain noin alle sadan metrin päähän. Tätä etäisyyttä kutsutaan lähimaisemaksi. Lähimaiseman alueella ihminen voi nähdä yksittäiset esineet, erottaa niiden keskinäisen aseman, värit, muodot ja valolähteet.

Lähimaisema voidaan nähdä suljettuna tilana, mutta yleensä siitä avautuu näkymiä kaukomaisemaan. Kaukomaisemassa ihminen ei enää erota yksittäisiä kohteita, vaan ne sulautuvat osaksi kokonaisuutta tai ne nähdään kokonaisuuden osina.

Porkkalan maisema-alueella lähimaisemat ovat tyypillisempiä kuin kaukomaisemat. Kaukomaisemat ovat Porkkalan alueella havaittavissa mäkien päältä ja lintu- ja näköalatorneista sekä laajoilla peltoaukeilla.

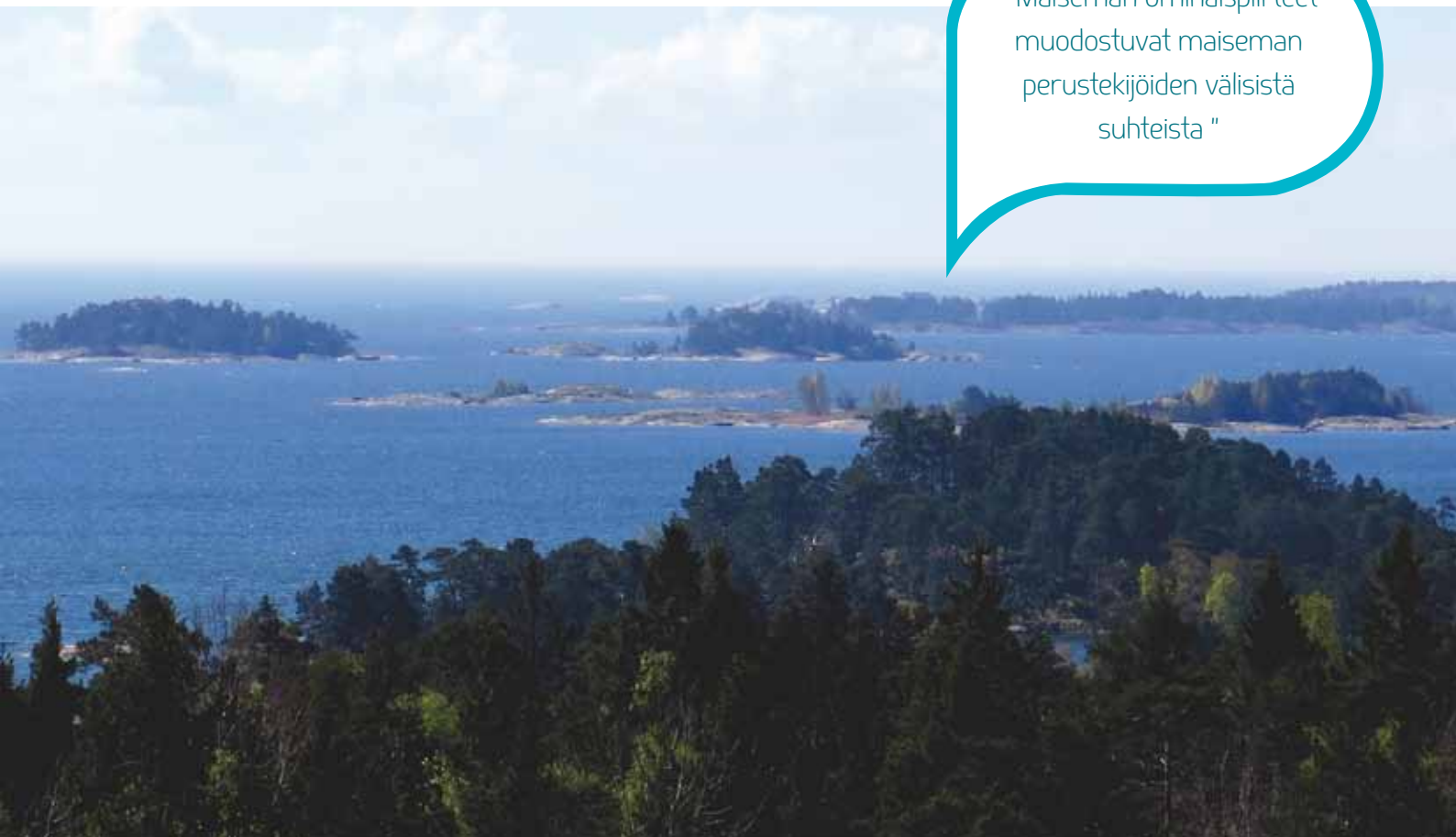
Porkkalan saaristo- ja viljelymaiseman viehätys perustuu monenlaisiin tieltä havaittavissa oleviin näkymiin. Näkymät eivät kestä suuria muutoksia. Alueella tärkeimmät näkymät koetaan maanteiltä katsottaessa maisemaa. Peltojen metsittämistä ja tienvarsipelloille rakentamista tulisi välttää. Nämä toimet muuttavat maisemaa peittämällä näkymät. Myös teiden linjauksien muutokset vaikuttavat lähimaisemaan ja maiseman kokemiseen.

Mittakaavaltaan suuret rakennukset, maa-aineksen otto-alueet ja laajat hakkuut näkyvät myös kaukomaisemassa. Mutta niitä tulee tarkastella siinä lähimaisemassa missä ne sijaitsevat.

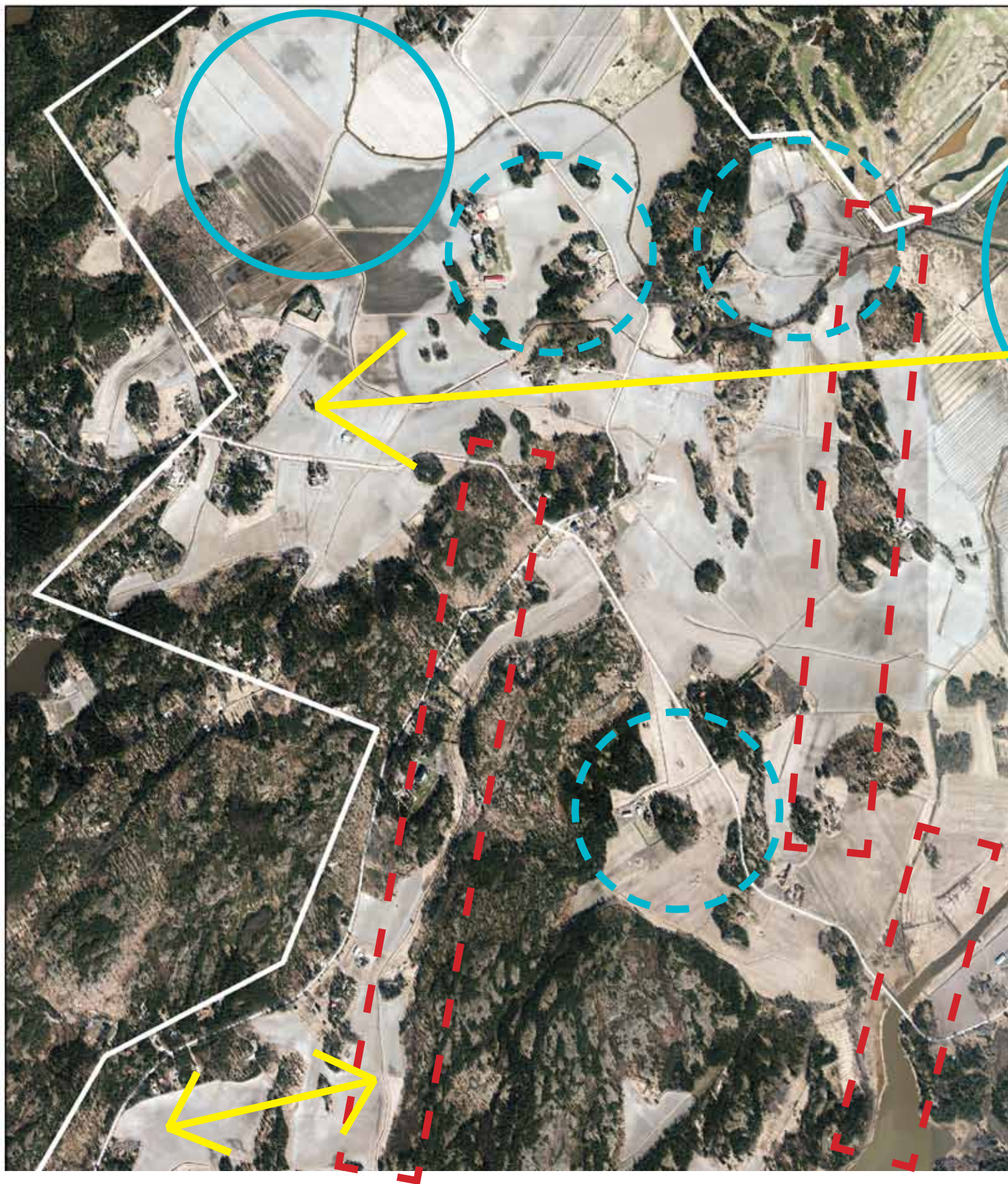
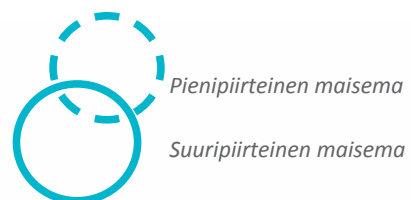
Peltoaukeilla avautuvat kaukonäkymät ovat erityisen tärkeitä säilyttää, jotta maisemakuva ja -rakenne säilyvät. Avoimet näkymät tulisi aina säilyttää.

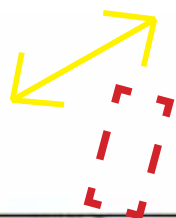
*Älä peitä näkymiä ja näkymäsektoreita, äläkä
myöskään tee muutoksia merkittävällä näkymäak-
selilla tai sen päätepisteessä.*

" Maiseman ominaispiirteet
muodostuvat maiseman
perustekijöiden välisistä
suhteista "

Kuva: Maiseman mittakaava, muoto ja linjat, maisematilat, suuri- ja pienipiirteisyys näkyvät hyvin ilmakuissa.

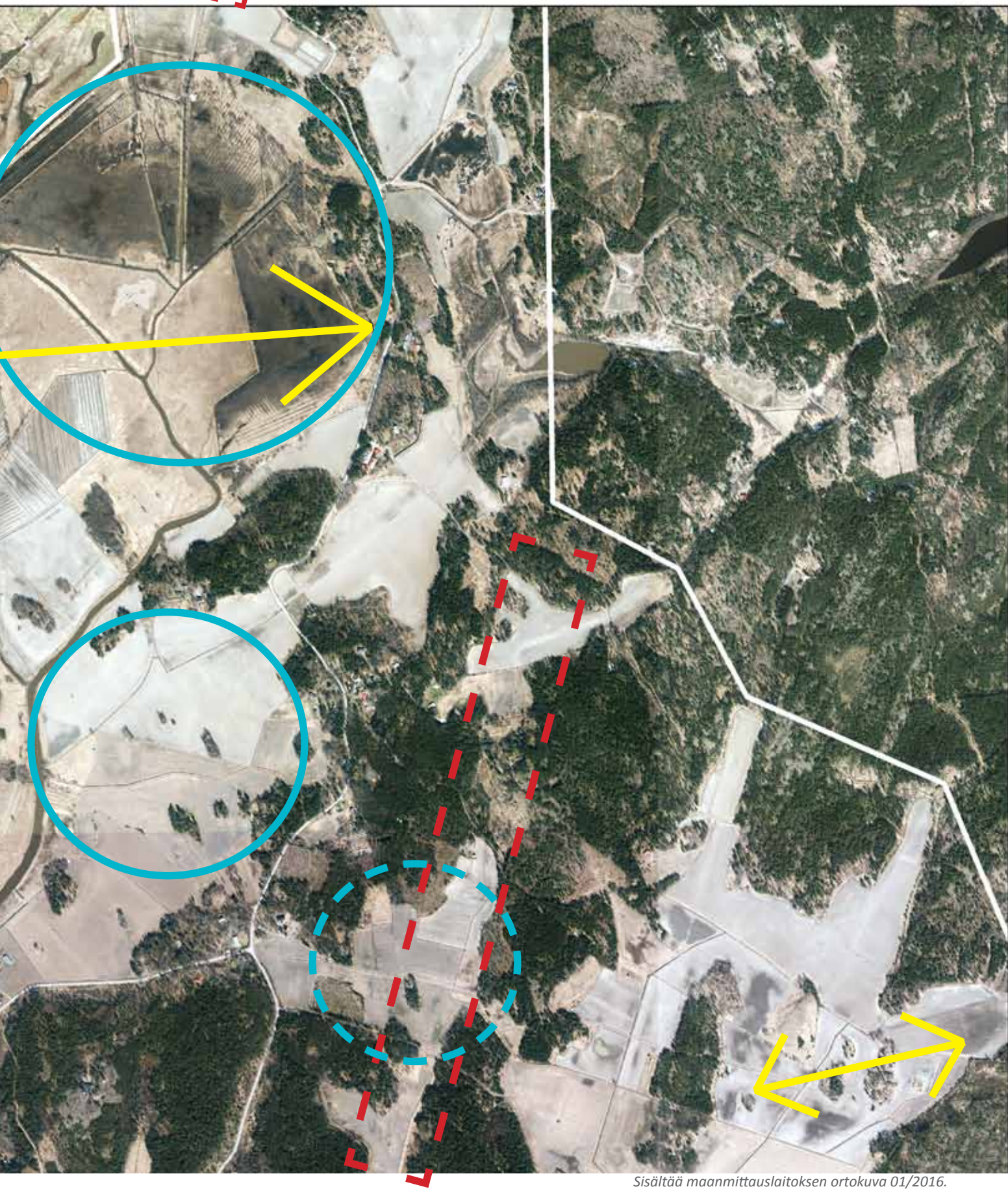

Maiseman mittakaava

Maiseman muoto ja linjat

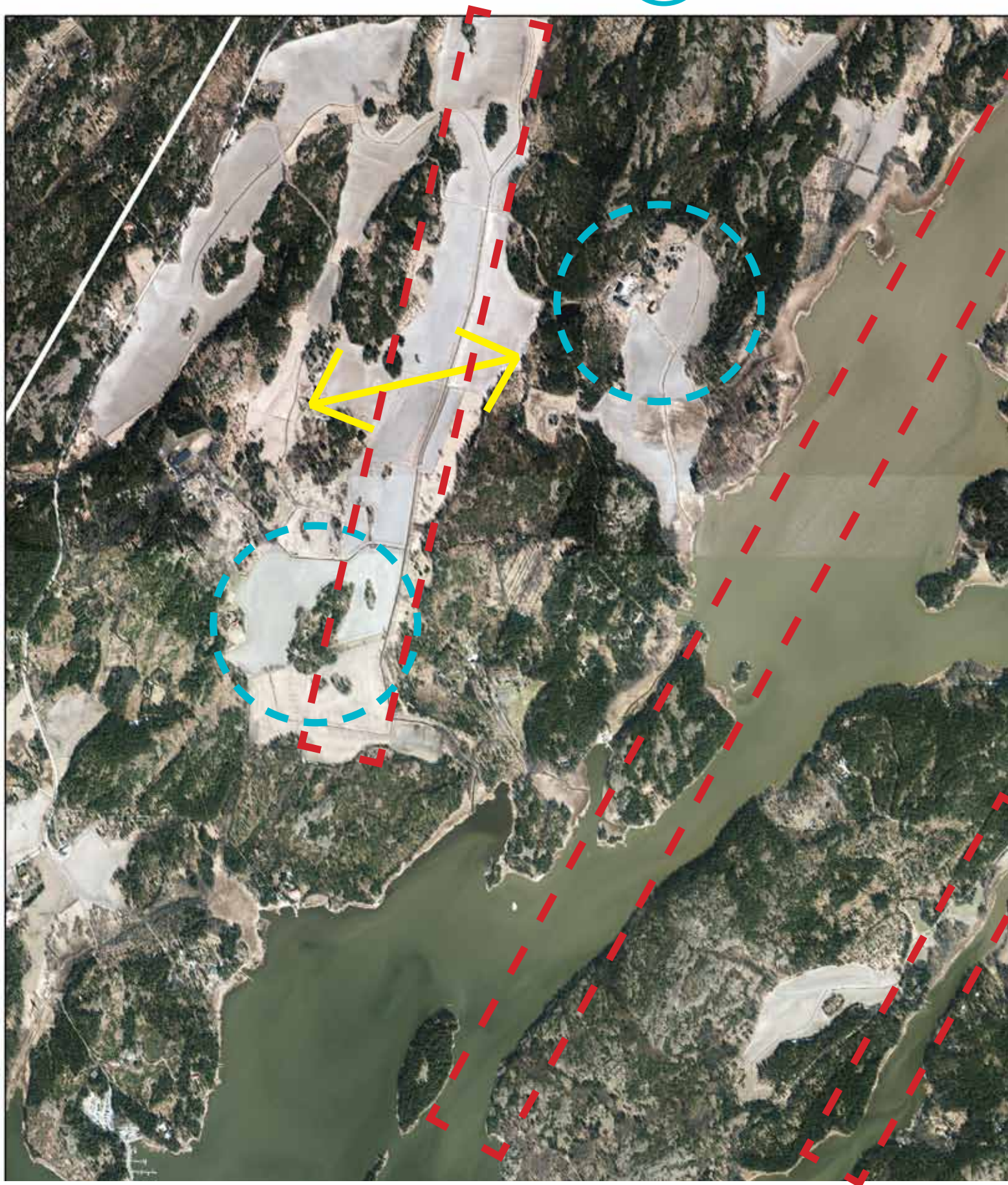
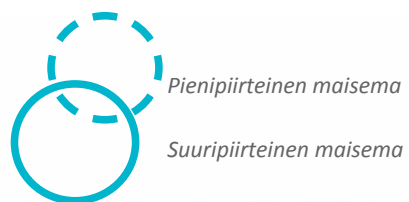
0 250 500 1 000 m

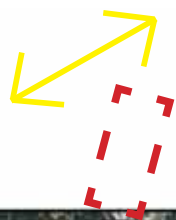
© MML ortoilmakuva 2015

Sisältää maanmittauslaitoksen ortokuva 01/2016.

Kuva: Maiseman mittakaava, muoto ja linjat, maisematilat, suuri- ja pienipiirteisyys näkyvät hyvin ilmakuvissa.

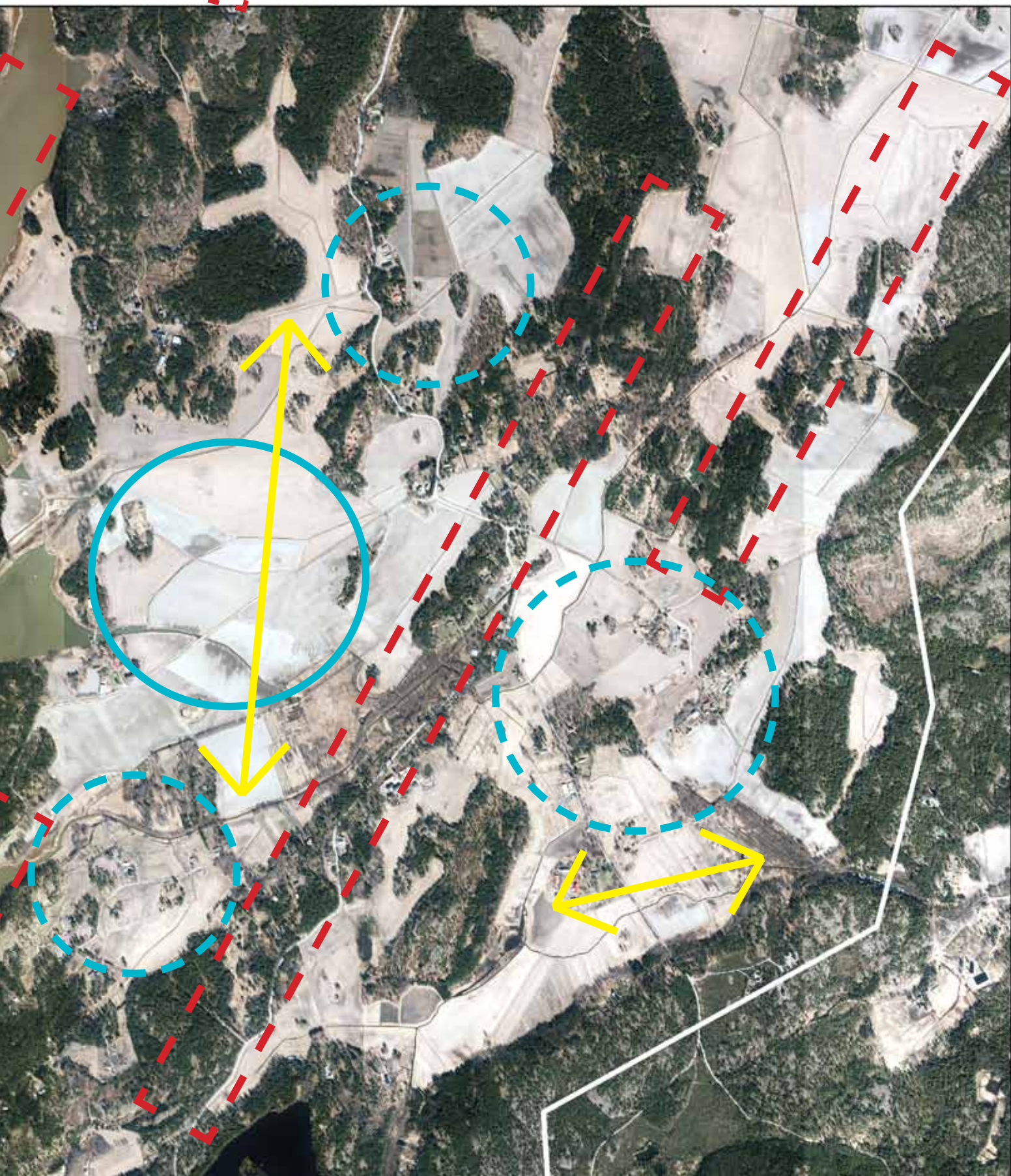

Maiseman mittakaava

Maiseman muoto ja linjat

0 250 500 1 000 m

© MML ortoilmakuva 2015

Sisältää maanmittauslaitoksen ortokuva 01/2016.

Maaseudulla asuminen sijoittuu perinteisesti niin kutsutulle inhimilliselle vyöhykkeelle eli asumisen ja toiminnan vyöhykkeelle. Se sijaitsee asumiselle edullisimmalla ja monipuolisimmalla vyöhykkeellä, joka sietää eniten asumisen ja toiminnan mukanaan tuomia muutoksia. Tämä asuinvyöhyke sijaitsee yleensä maiseman ääri-alueiden välissä, maisemarakenteen korkeimpien vedenjakaja alueiden alapuolella ja vesistöjen ja ranta-alueiden yläpuolella. Rakentaminen on sijoitettu myös tukeutumaan johonkin maisemaelementtiin tai solmukohtaan, pellon ja metsän rajaan, selänteeseen, kumpareeseen, tienristeykseen tai jo olemassa olevaan rakennusryhmään. Yleensä kaikki tiet sijaitsevat tällä vyöhykkeellä.

Myös maa- ja kallioperä on määrittänyt jo ammoisista ajoista saakka erilaisten maankäyttömuotojen sijoittumisen maisemaan. Parhaiten viljelyyn sopivat alueet on raivattu pelloiksi ja loput kiviset ja kallioidet alueet ovat jääneet metsäksi. Asutus on löytänyt kuivat ja lämpimät paikat peltojen reunoilta tai peltosaarekkeista. Tiestö on linjattu jo aikoinaan muun muassa harjuille ja muille yläville alueille.

Maisemassa olevan asuinvyöhykkeen lisäksi rakennusten sijoitteluun ja sijaintiin maisemassa ovat vaikuttaneet myös kylätyypit ja maanjakotoimitukset. Kylätyypit ovat muodostuneet joko kylän peltoalueiden laajuuden tai muodon mukaan tai ne ovat perustuneet asumusryhmän muotoon. Todelliset kylät sisältävät yleensä useamman kylätyypin piirteitä. Kylätyypit ovat muuttuneet ja sekoittuneet vuosisatojen aikana. Erityisesti iso- ja uusjako muokkasivat kylän asuinpaikkoja. Uuden rakennuspaikat löytyvät siis helpoiten asumisen ja toiminnan vyöhykkeeltä ja vanhoihin kylätyyppeihin nojautuen.

Rakennustapa säilyi Suomessa vuosisatoja maisemaan sopivana. Suurin muutos tapahtui 1970-luvulla. Maaseudun maisemaan alkoi ilmestyä suuresti entisestä rakennustavasta poikkeavaa rakentamista. Rakennusmateriaalit, rakennusten mittakaavat ja sijoittelu muuttuivat. Omakotitalo asumismuotona on syntynyt vasta 1900-luvun alussa kaupungeissa. Maaseudulla asuttiin Suomen itsenäistymiseen saakka talonpoikaistaloissa, torpissa ja mäkituvissa, missä työ ja asuminen yhdistyivät. Jälleenrakennuskauten talotkin rakennettiin maaseudulle maa-

taloiksi. Omakotitalo saapui maaseudulle vasta 1960 -70-luvuilla. Omakotitalonkin voi sijoittaa luontevasti maaseudun maisemaan soveltamalla maaseudun perinteisiä tapoja rakennuspaikan valinnassa, pihapiirin muodostamisessa ja rakennusten arkkitehtuurissa.

Porkkala on koko Suomen laajuisesti erityinen alue. Neuvostoliiton vuokrakausi tuhosi osaksi Porkkalan saaristo- ja viljelymaisemasta sen vanhan arvokkaan ja hienon rakennuskannan. Mutta rakennuspaikat ovat edelleen olemassa. Porkkalasta puuttuvat kokonaan jälleenrakennuskauten talot.

Porkkalan saaristo- ja viljelymaisemassa hajakyläliä talot ja pihapiirit ovat sijainneet toisistaan erillään. Kyläliä rakennukset ovat maantien tai haarautuvien teiden varrella. 1800-luvun loppupuolella suurin osa kyläasutuksesta on ollut tienvarsien haja-asutusta. Ryhmäkylät on rakennettu tiheästi yhtenäiselle tonttialueelle. Ryhmäkyläliä ovat olleet Storkanskog ja pienimuotoisesti Friggaby ja Storstubb.

Alueen rakentaminen on sijoittunut erittäin luontevasti perinteisille rakennuspaikoille. Olevaa rakennustapaa noudattaen löytyy kyläliä varmasti lukusia paikkoja täydennysrakentamiselle. Alueelle eivät sovi nykyinen taajamamainen rakennustapa, missä omakotitalot sijoittuvat lähemmäksi ja ruutukaavamaisesti avoimille peltoalueelle. Näitä laajoja ja tiiviitä asuma-alueita avoimilla paikoilla tulisi välttää. Uutta asumista ei myöskään kannata sijoittaa pellolle.

Uudisrakennuksissa kannattaa miettiä mitkä ominaisuudet kiinnittävät rakennuksen perinteeseen ja siten myös ympäristöönsä. Rakennusten arkkitehtuuri, rakenteet ja rakennusten sijoittuminen ovat paikallisesti muotoutunutta. Erityisesti arvokkailla maisema-alueilla tämän kulttuuriperinteen jatkuvuutta tulisi edistää erilaisin keinoin.

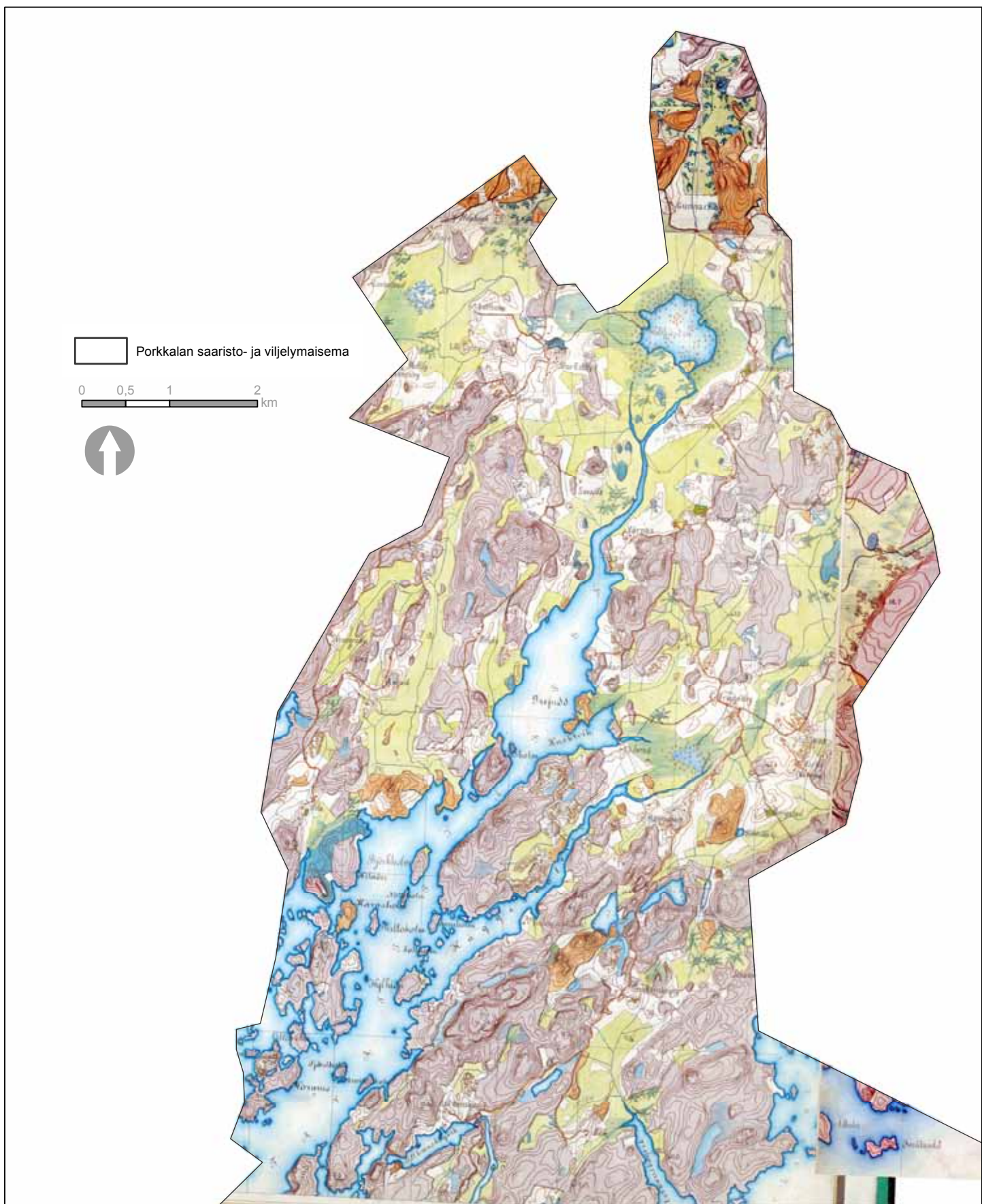
Kuva: Friggesby. Porkkalan seudulla on aina rakennettu matalien mäkien päälle tai metsän reunaan. Uusi rakentaminen istuu tässä hyvin maisemaan.

Mitä kannattaa suosia rakentamisessa

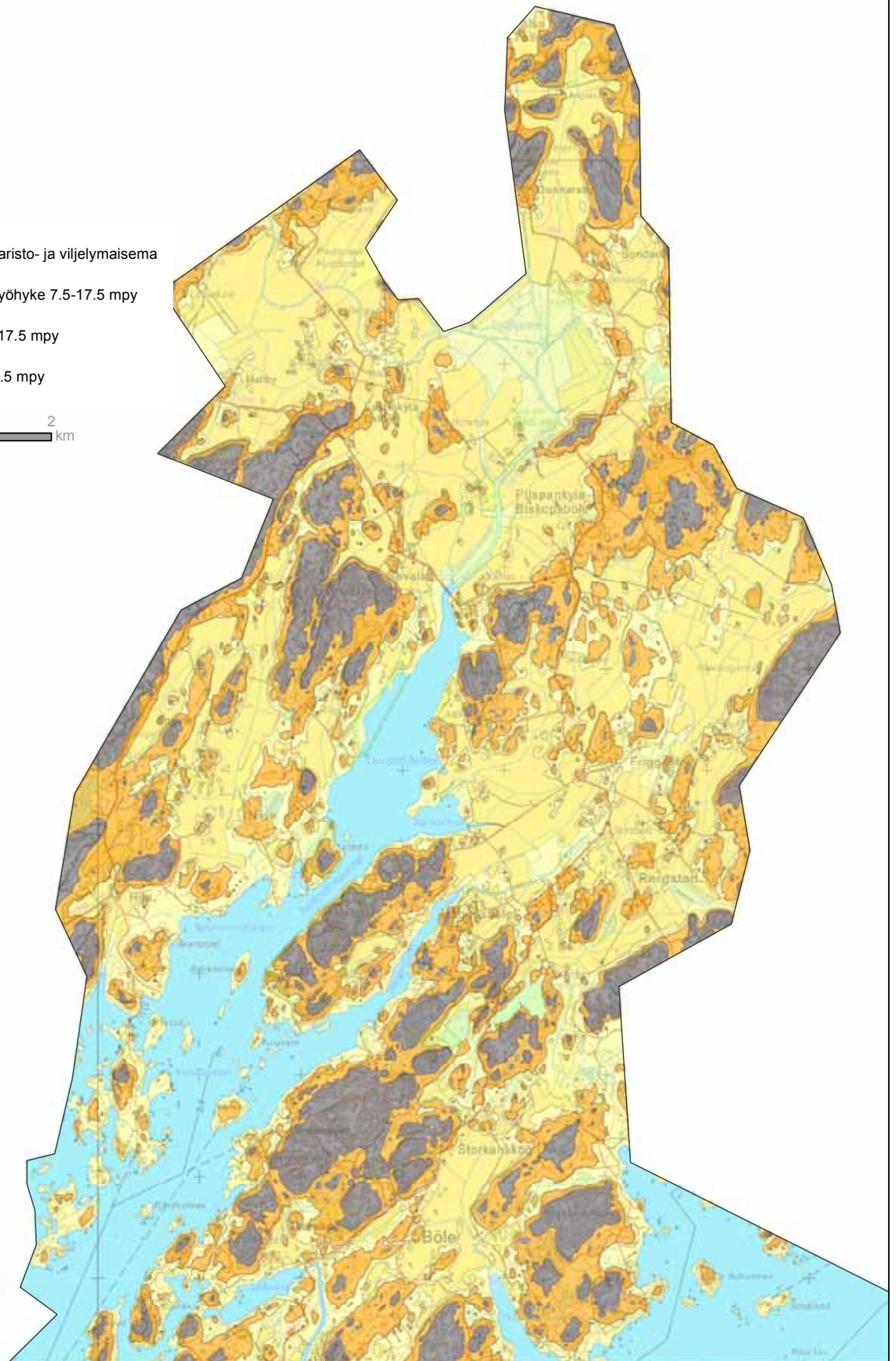
- perinteinen harjakatto sopii yleensä maaseudun maisemaan
- suomalaista rakennusperinnettä kunnioittavat ratkaisut rakennuksen sopusuhteisuus ja harmonia syntyvät rakennuksen osien kauniista suhteista, rakennuselementtien niukkuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta ja yksityiskohtien viimeistelystä
- väreissä maapigmenttejä eli keltaisen, punaisen ja ruskean sävyjä sekä vaaleaa murrettua vihreää, tummaa ”kimröökiä ja grafiittia” ja taitettuja valkoisia ”titaani-, sinkki- ja liituvalkoiset”
- Suosi värihierarkiaa pihapiirin rakennuksissa, asuinrakennus saa erottua
- materiaalina puu kunnioittaa maaseudun rakennusperinnettä
- maisemälähtökohdat huomioon ottava rakennussuunnittelu luo tulevaisuuden arvokasta kulttuurimaisemaa
- hyödyntää ja kehittää omaa perinteistä rakennustapaamme modernissa muodossa, sillä uudisrakennus pitää olla kiinni ajassaan
- rakennuspaikka kannattaa etsiä vanhojen kylätyyppien rakentamisen sijoittumispaikoista ja perinteisiltä asumisen vyöhykkeiltä

Mitä kannattaa välttää rakentamisessa

- mittakaavaltaan maisemaan tai paikkaan liian suuria asuinrakennuksia
- täyskorkeita kaksikerroksisia rakennuksia
- liian monimuotoisia rakennuksia lukuisine erityispiirteineen
- vaikeita maisemaan avautuvia rinnetkaisuja, jotka on sijoitettu liian korkealle ylärinteeseen tai mäelle
- maisemaan sopimattomia värejä (voimakkaat kylmät värit)
- rakennuspaikkaa, joka sijaitsee tärkeällä näkymäakselilla tai sen päässä tai merkittävällä näkymäpaikalla
- rakennuspaikkoja, joilla on runsaasti luontoarvoja

*Pitäjänkartta 1840-luvulta. Kartassa näkyy hyvin maan-
kohoaminen. Vanha postitien linja erottuu hyvin kartassa
ja on säilynyt linjaukseltaan pitkälti samanlaisena tähän
päivään.*

LISÄÄ ja SÄILYTÄ maa- ja metsätaloussympäristön luonnon monimuotoisuutta

Porkkalan luonto on rehevää ja vanhoja laidunalueita on vielä havaittavissa maisemassa. Luonnonhoito tuo maisemaan lisää monimuotoisuutta ja laiduntavat eläimet elävöittävät maisemaa. Luonnon rehevyys ja karuus, yksityiskohtien runsaus ja luonnon monimuotoisuus vaikuttavat erittäin voimakkaasti maisemaan. Luonnon monimuotoisuutta turvataan maataloussympäristöissä hoitamalla muun muassa perinnemaisemia ja erilaisia reunavyöhykkeitä.

Maa- ja metsätalous- ympäristöt -
Mitä ovat ja miten vaikuttavat maisemaan?

Mitä tulee huomioida?

Pellot

Pellot ovat kulttuurimaiseman tärkein elementti. Ne muodostavat maaseudun kulttuurimaiseman avoimuuden.

Viljelykasvien vaihtelevuus, laiduneläimet ja vuodenkierto pelloilla monipuolistavat viljelyaukean maisemaa.

Tärkeintä on jatkaa maisema-alueen peltujen viljelyä ja luonnonlaidunten laiduntamista.

Peltomaa ei ole rakennusmaata. Tulevaisuutta on vaikea ennustaa, mutta esimerkiksi ilmastonmuutoksen uhka voi tehdä pellosta tonttimaatakin arvokkaampaa.

Peltujen metsitys muuttaa pysyvästi kulttuurimaisemaa. Pellot tulisi säilyttää ensisijaisesti maanviljelyskäytössä.

Metsät

Metsät korostavat suurmaiseman linjoja ja muotoja. Epäsymmetriset muodot ovat luonnollisia ja sopivat maisemaan.

Metsät rajaavat avoimia maisematiloja. Rajan eheys ja yhtenäisyys on tärkeää maisemassa. Pellon ja metsän reunavyöhykkeen monimuotoisuus ja -lajisuus on merkittävä maisemallinen arvo.

Porkkalan maisema-alueella metsät vaihtelevat rehevistä lehtipuuvaltaisista lehtoalueista karuihin kallio- ja karukkokankaisiin.

Maiseman mittakaava on otettava huomioon. Kun avohakkuu on 1/3 maisemasta, se sopii yleensä maiseman luontaiseen mittakaavaan.

Hakkuissa tulisi jättää reuna-alueille suojavyöhykettä. Lakialueille ei tulisi jättää yksittäisiä puita.

Rajaukset tulee tehdä maaston muotojen mukaisesti. Maaston muotoihin nähden pystysuuntaisia tai geometrisia hakkuukuvioita, jotka näkyvät ”leikkauksina”, tulee välttää.

Vältä suoria linjoja. Kumpuilevaan mäkimaastoon uudistusalat tehdään vaakasuoraan tai vinosti rinteiden poikkisuuntaan.

Maa- ja metsätalous-ympäristöt -
Mitä ovat ja miten vaikuttavat maisemaan?

Mitä tulee huomioida?

Saarekkeet, yksittäiset maisemapuut ja kujanteet

Kallioiset saarekkeet ovat hyvin tyypillisiä Porkkalalle. Ne lisäävät maiseman ja luonnon monimuotoisuutta. Ne luovat nisäkkäille ja linnuille lepo-, ruokailu- ja pesäpaikkoja.

Saarekkeita ei tulisi avohakata vaan harventaa harkiten ja säästää erityisesti maisemallisesti arvokkaat puut.

Kujanteet ja puurivistöt tulisi uusida kerralla.

Perinnebiotoopit, luonnonlaitumet ja niityt

Luonnon monimuotoisuus ja maiseman pienipiirteisyys ovat Porkkalan maisemalle ominaisia.

Vielä avoimia luonnonlaitumiksi sopivia kohteita tai hoidossa olevia perinnebiotooppeja Porkkalasta löytyy useita, muun muassa eteläkärjen tervaleppärantaniityt, Porkkalan luotsikylän maisemat, Saltfjärdenin alue kokonaisuudessaan, Värnässundin ranta-alueet, vanhat laidunnetut saarekkeet ja metsälaitumet.

Vain hoidon jatkuvuus voi turvata perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten luonnon monimuotoisuuden.

Luonnon monimuotoisuuskohteet ovat maaseudun kulttuurimaiseman hyvin merkittäviä yksityiskohtia ja ne tulisi jättää mahdollisuuksien mukaan rakentamisen ulkopuolelle.

Kuva: Luonnonlaitumet lisäävät maiseman ja luonnon monimuotoisuutta. Luonnonlaidunten hoitaminen on todellinen maisemateko!

Kuva: Eestinkylä. Maisemallisesti näyttävät, maamerkkimäiset avokalliot ovat Porkkalalle ja erityisesti Eestinkylälle tyypillisiä. Vanhat haavat ovat luonnon ja maiseman monimuotoisuuden kannalta tärkeitä, niissä voi elää jopa 1000 elioölajia.

Maatilojen talouskeskuksen perinteinen sijainti Porkkalassa on ollut peltojen keskellä olevissa saarekeissa tai metsän reunavyöhykkeen tuntumassa. Perinteisesti maatilojen rakennukset muodostavat hallitun sommitelman ja niiden koko ja muoto ovat keskenään sopusuhtaisia. Puutarhan puut liittyvät rakennukset maisemaan ja pehmentävät kokonaisuutta, mutta eivät peitä rakennuksia kokonaan. Porkkalassa osa maatilojen rakennuskannasta tuhoutui Neuvostoliiton vuokrakauden aikaan vuosina 1944-56. Tiloille on rakennettu vuokrakauden jälkeen uusia päärakennuksia ja talousrakennuksia yleensä kuitenkin perinteisten ajatusten mukaan.

Tilakeskuksille on yleensäkin tyypillistä vaihteittainen rakentaminen. Maisemallista yhtenäisyyttä rakennuksiin saadaan aikaan värien ja materiaalien avulla sekä tasapainoisella rakennusten sijoittelulla.

Nykyaikainen uusi tuotantorakennus on mittakaavaltaan useimmiten huomattavasti suurempi tai pitempi kuin vanha rakennuskanta. Maaperäolosuhteet, ilmasto ja toiminnallisuus määrittävät rakennuspaikkaa, mutta myös maisemalla on merkitystä. Jos rakennuksen sijoittaminen ei ole mahdollista vanhan tilakeskuksen yhteyteen, voi etäsijoitus antaa enemmän mahdollisuuksia paikan valintaan. Tällöin sovittaminen maisemaan ja maaston muotoihin voi olla helpompaa.

Miten vaikuttavat maisemaan?

Mitä tulee huomioida?

Tilakeskuskokonaisuudet

Vanhoilla suomalaisilla lehtevillä ja puistomaisilla maatilakeskuksilla on suuri maisemallinen arvo. Vanhat rakennusryhmät, joita ympäröi puutarhat, ovat tärkeä osa maaseudun maisemaa.

Uudet tilakeskukset luovat tämän vuosisadan kulttuurimaisemaa maaseudulle. Ympäristöä määrittää tehokkuus, turvallisuus ja toimivuus.

Porkkalassa on monta tilakeskusta, missä on kuuluisien suunnittelijoiden luomia puutarhoja. Osa niistä on säilynyt.

Maatilakeskus on kokonaisuus, jonka täydennysrakentamisessa tulisi huomioida maatilan julkisivu. Julkisivu antaa mielikuvan koko maatilasta.

Tilakeskuksen kehittämisessä kannattaa miettiä myös tulevaisuutta ja laajentamistarpeita etukäteen. Se mahdollistaa järkevän maankäytön suunnittelun.

Olisi hyvä jatkaa uusien tuotantorakennusten ympäristössä vanhaa perinnettä puistomaisista ympäristöistä. Puusto varjostaa, luo pienilmastoja, sitoo pölyä ja maisemoi rakennukset ympäristöönsä. Puusto on lisäksi helppohoitoista.

Parasta maisemanhoitoa tilakeskuksissa on pitää tilakeskuksen ympäristössä rakennukset kunnossa, koneet ojennuksessa ja nurkat siisteinä.

Maatilan päärakennus

Tilakeskusten asuinrakennukset edustavat usein yhtä vanhinta säilynyttä maaseudun asuinrakentamisen kerrostumaa. Monissa maakunnissa maatilan päärakennuksella on maisemassa korkein hierarkinen asema.

Porkkalassa maisemassa merkittäviä tilakeskuksia on mm. Bergstadissa, Gunnarsbyssä, Gunnarskullassa, Hilassa ja Eestinkylässä.

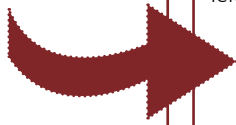
Vanhon, säilyneiden päärakennusten, jotka ovat keskeinen osa maiseman kulttuurihistoriaa, säilyttäminen ja kunnostaminen on tärkeää.

Uudet päärakennukset kannattaa suunnitella sopimaan tilakeskuksen ympäristöön.

Päärakennusten tulisi nousta esiin maisemassa. Niiden ei kannataisi antaa peittyä kasvillisuuden taakse.

Siilot ja kuivurit

Siilot ja kuivurit kertovat maisemassa maataloudesta ja sen tuotantosuunnista. Ne ovat myös tämän päivän maanmerkkejä.

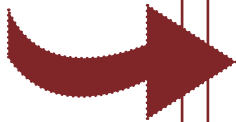
Korkeilla massoilla voidaan katkaista ja rytmittää pitkiä tuotantorakennuksia. Siilot ja kuivurit kuuluvat maaseudun maisemaan ja ovat osa toiminnallista kokonaisuutta. Niiden tulevaa sijaintia tulisi tarkastella myös tilakeskuksen ulkopuolelta. Toiminnallisuus ohjaa kuitenkin sijoittamista.

Suuryksiköt

Suuryksiköt kertovat maatalousyrittämisestä ja kotieläintaloudesta.

Kotieläintilat eläimeen ovat merkittävä maisemanhoitoa edistävä tekijä. Näillä tiloilla peltoviljelyssä on nurmia, laitumia ja viljapeltoja. Viljelykierto ja mahdollinen laidunnus pitävät maiseman monipuolisena.

Suuryksiköiksi ovat luettavissa myös kasvihuoneet ja taimistot.

Suuryksiköiden sijoittelua tarkastellaan usein lähinnä lähimaisemasta käsin. Uusien rakennuksien sijoittelua tulee tarkastella myös kaukomaiseman lähtökohdista. Miten rakennus tulee näkymään maisemassa, miten päin se kannatta sijoittaa. Rakennuksen muoto, julkisivu ja värit tulisi määrittää entisen rakennuskannan mukaan.

Rakennuksen sijoittaminen määräytyy sen mukaan missä siitä on maisemallisesti vähiten haittaa. Esimerkiksi mittakaavaltaan pienempi pääty kannattaa sijoittaa pääasialliseen katselusuuntaan. Puuistutuksien avulla suuria rakennuksia voidaan maisemoida ympäristöönsä sopivammaksi.

Julkisivumateriaaleissa ei useinkaan voida käyttää perinteisiä materiaaleja, mutta alueelle tyypillisiä värejä käyttämällä saadaan aikaiseksi kaukomaisemassa näkyvä tasapainoinen kokonaisuus. Punamullan sävyt ovat useimmiten hyvä väri- vaihtoehto suomalaisessa maaseutumaisemassa.

Suurten tuotantorakennusten sijoittelu metsän suojiin kauemmas nykyisestä tilakeskuksesta voi olla myös hyvä vaihtoehto.

Kasvihuoneet ovat muusta laajasta rakentamisesta poikkeavia. Ne ovat laajoja kokonaisuuksia ja niiden valot näkyvät kauas. Maisema-alueella tulee pystyä harjoittamaan myös kasvinviljelyä. Kasvihuoneiden sijaintivaatimukset ovat tarkat valo-olosuhteiden takia. Mahdollisuuksien mukaan kasvihuoneiden paikkaa tulisi miettiä myös maisemallisesta näkökulmasta.

Kuva: Gunnarsbyssä on hyvin suunniteltu ja toteutettu tilakeskus. Tilalla on yhtenäinen julkisivu.

Konehallit ja varastot

Tilakeskuksiin on rakennettu paljon uusia konehalli- ja varastotiloja konekannan koon suuretessa. Rakennukset ovat mittakaavaltaan suurempia kuin entiset hallit ja varastot.

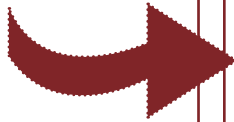

Konehallien ja varastojen avulla voidaan täydentää uusien tuotantorakennusten pihapiiriä tai olevaa tilakeskusta.

Varastoja rakennettaessa tulisi mahdollisuuksien mukaan suosia perinteisen värityksen mukaisia puurakenteisia rakennuksia. Punamullan väriset metallihallit sopivat myös maisemaan. Vältä kaarihalleja.

Energian tuotantoon liittyvä rakentaminen

Uusiutuvien energiamuotojen käytön lisääminen on tärkeää ja niiden käyttöä tulisi lisätä.

Tuulivoimaa ei ole suunniteltu Porkkalan alueelle. Sitä ei myöskään suositella arvokkaille maisema-alueille tai niiden lähistölle.

Hake- ja biokaasuvoimalat maatilojen yhteydessä sopeutuvat hyvin maatilojen rakennuskantaan, kun ne on suunniteltu hyvin ja rakennusperinne on otettu huomioon.

Aurinkokeräimet soveltuvat laajoille katto- tai seinäpinnoille. Laajat pelloille sijoitettavat aurinkovoimalat muuttavat maisemaa. Aurinkokeräimet olisi suositeltavampaa kiinnittää rakennuksiin.

Toiminnallisuus ja tiestö

Ympäristön turvallisuuden tae on toimivat liikennealueet, opastus ja työskentelytilat sekä riittävän leveät ja esteettömät tiet.

Uudet liittymät ja tienlinjaukset tehdään toiminnallisuuden näkökulmasta, mutta mahdollisuuksien mukaan tulisi miettiä niiden maisemallista vaikutusta. Tie voi muodostaa helposti täysin maisemaan sopimattoman linjan.

Porkkalan saaristo- ja viljelymaisemassa tulisi miettiä mukava yhtenäinen yksityisteiden merkintä. Turha ajo yksityisteille ei ole sallittua. Monet erilaiset kiellot ja vartiointimerkit luovat kuitenkin negatiivista kuvaa alueesta. Kannattaa muistaa alueesta ja maataloudesta syntyvän mielikuvan merkitys.

Jokamiehen oikeuksiin ei kuulu liikkuminen autolla yksityisteillä tai pihapiirien läheisyydessä liikkuminen. Myöskään kasvukaudella ei saa liikkua pelloilla.

Kuva: Storkanskogin kylämaisema. Porkkalan seudulla on aina rakennettu matalien mäkien päälle tai metsän reunaan. Eri-ikäinen rakennuskanta sopii hyvin yhteen.

Kuva: Sevals. Yhden talon kylä on säilynyt hyvin vuokra-kaudesta.

Käyttämättömien rakennusten hyödyntäminen

Vanhoissa pihapiireissä on monesti arvokasta tai kunnossa olevaa rakennuskantaa, jolla ei ole enää tähän päivään sopivaa käyttötapaa.

Maatalouskäytön loputtua tuotantorakennusta voi hyödyntää monin tavoin muussa elinkeinotoiminnassa tai harrastekäytössä.

Rakennuksen ominaispiirteet ja niiden säilyttäminen tulisivat olla lähtökohtia pohdittaessa uuden käytön soveltuvuutta vanhaan rakennukseen. Näin vain käyttö muuttuu, mutta rakennuksen maisemallinen ja kulttuurinen arvo säilyy.

Uuden käytön mukaan tuomien teknisten ratkaisujen tulisi sopeutua ilman häiritsevää ristiriitaa vanhan rakennuksen ominaispiirteisiin.

Uusia käyttövaihtoehtoja ja toteutusratkaisuja pohdittaessa kannattaa käyttää sekä rohkeaa mielikuvitusta että tarkkaa harkintaa.

Sivuelinkeinot

Maatiloilla on monesti sivuelinkeinoja, jotka vaativat omia tiloja, kuten esimerkiksi matkailu-, suoramyynti- ja hyvinvointipalvelut sekä tilojen vuokraaminen.

Sivuelinkeinoja varten rakennettavat tilat voivat olla kauempana tilakeskuksista ja ne voivat muodostaa oman talouskeskuksen. Toisaalta olevien ja käyttämättömien rakennusten hyödyntäminen tässä tarkoituksessa on suositeltavaa.

Kuva: Maa- ja metsätalous hoitaa ja ylläpitää maisemaa.

Rakennettu kulttuuriympäristö, rakennusperintö viittaa sekä konkreettisesti rakennettuun ympäristöön että maankäytön ja rakentamisen historiaan ja tapaan, jolla se on syntynyt. Rakennettu kulttuuriympäristö muodostuu yhdyskuntarakenteesta, rakennuksista sisä- ja ulkotiloineen, pihoista, puistoista sekä erilaisista rakenteista. Rakennusperintö on pääsääntöisesti synonyymi rakennetulle kulttuuriympäristölle, joskus käsitettä käytetään tarkoittaen erityisesti vanhoja rakennuksia.

RKY-alueet, -tiet ja -kohteet eli valtakunnallisesti merkittävät rakennetut ympäristöt on Museoviraston laatima inventointi. Se on valtioneuvoston päätöksellä otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen. RKY-alueet merkitään maakuntakaavoihin ja sitä kautta alempiin kaava-tasoihin.

Kun rakennetaan valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaisiin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin, tulee rakentamisen vaikutukset maisemaan ja olevaan rakennuskantaan selvittää erityisen huolellisesti. Pelto- ja kyläalueilla rakentaminen tulee sijoittaa olemassa olevien pihapiirien ja metsäsaarekkeiden tuntumaan. Rakennusten ja rakennusryhmien tulee maismassa muodostaa ehjä kokonaisuus, jossa säilyy rakennusten perinteinen koko- ja sijaintihierarkia sekä julkisivumateriaalien yhtenäisyys ja arvokkaan miljööni eri osat erityispiirteineen.

Kaikilla kaavatasoilla tulisi huolehtia siitä, että ratkaisut eivät ole ristiriidassa valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen ympäristöjen ominaispiirteiden kanssa.

Kuva: Piispankylän rakennuksia.

Kuva: Maisema-alueen pohjoiskärjen rakennuskantaa.

Porkkalan saaristo- ja viljelymaiseman RKY-alueet ja -tiet

Kallbådan ja Rönnskärin majakat

Rönnskärin ja Kallbådan majakat muodostavat parin, joka kuvastaa Porkkalanniemen historiallista merkitystä ikivanhan rannikon laivaväylän varrella. Rönnskärin majakka edustaa Suomen vanhinta säilynyttä majakka-arkkitehtuuria. Kallbådan on Suomen oloissa harvinainen majakka, jossa kaikki toiminnot on yhdistetty saman katon alle. Majakat säilyvät hyvin muun maankäytön ulkopuolella sijaitessaan ulkosaaristossa. Alueiden maankäytön muutokset vaativat aina yhteistyötä Museoviraston kanssa.

Kabanovin tykkitie

Neuvostoliiton Porkkalan tukikohdan vuokraajasta 1944-1956 säilynyt tykkitie on toisen maailmansodan jälkeisen ns. kylmän sodan dokumentti. Tykkitie, joka on harvoja vuokraajasta säilyneitä merkkejä, on alun perin kulkenut tukikohdan poikki. Tien maankäytön muutokset vaativat aina yhteistyötä Museoviraston kanssa.

Muut Porkkalan saaristo- ja viljelymaisemalle tyypilliset kulttuuriympäristöt

Linnoitukset

Porkkalanniemen edustalla ja saaristossa kulkevat vanhoja merkittäviä merireittejä. Alueella on ensimmäisen maailmansodan, Neuvostoliiton vuokrakauden ja itsenäisen Suomen aikaisia linnoitteita.

Muinaisjäännökset

Kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja muistoina Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Nykyisessä maisemassa säilyneiden muinaisjäännösten avulla voidaan selvittää maiseman muuttumista vuosisatojen aikana. Muinaisjäännöksiä suojelee muinaismuistolaki (295/1963). on Kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen ilman tämän lain nojalla annettua lupaa on kielletty.

Tiemaisemat

Tien ja pellon väliselle alueelle ei tulisi rakentaa, jotta tien varren maisematila ja näkyvät ympäristöön säilyvät. Vanhojen tielinjauksien säilyttäminen olisi toivottavaa, mutta turvallisuuskäytännöt on otettava huomioon. Tien varren vesakoista huolehditaan poistamalla ne tarvittaessa.

Yhteisölliset paikat

Alueella on toimiva koulu ja seurojentaloja. Elävä ympäristö tarvitsee maaseudulla yhteisiä yhteisöllisiä kokoontumispaikkoja. Niiden arvo on monesti toiminnallinen, mutta suuret rakennukset ovat myös maisemassa merkittäviä, koska ne kertovat menneisyydestä ja hoidettuina ovat kylän maamerkkejä.

Porkkalan saaristo- ja viljelymaiseman kylät

Yleisiä ohjeita kylille:

- säilytä ja korjaa rakennuskantaa
- älä katkaise pitkiä näkymälinjoja rakentamisella
- älä rakenna pellolle tien varteen vaan säilytä avoimet peltomaisemat
- jatka viljelyä ja säilytä peltoalueet
- älä metsitä peltoja
- rakenna uutta, täydennysrakentamisen paikat löytyvät perinteisiltä asuinpaikoilta selänteiltä ja rinteiltä
- rakenna matalille selänteille ja tiivistä kylärakennetta tienvarren kylissä
- sijoita rakentaminen vanhojen rakennuspaikkojen ja kylätonttien yhteyteen
- säilytä teiden linjaukset
- laidunna luonnonlaitumia ja säilytä niiden avoimuus tai puoliavoimuus
- säilytä ja hoida monilajiset pellon ja metsän reunavyöhykkeet ja metsäsaarekkeet
- tuo merenlahdet esiin tiemaisemassa harventaen rantapuustoa
- yhtenäistä ystävällinen kielto olla ajamatta yksityisteille ja kotipihoille
- merkitse alueen kylien nimet opasteisiin, vanhat nimet korostavat alueen kyliä
- anna ihmisille mahdollisuus tutustua alueeseen, tee lyhyitä opastettuja kävelyreittejä
- tuotteista maisema osaksi elinkeinoja
- ole ylpeä kauniista maisemasta, se on osa alueen identiteettiä

Alueelle rakennettaessa kannattaa olla jo suunnittelun alkuvaiheessa yhteydessä kunnan lupaviranomaisiin ja kulttuuriympäristön asiantuntijoihin, jotta alueen erityis- ja ominaispiirteet otetaan huomioon ja yhteensovitetaan uudisrakentamiseen.

Kuva: Hyödynnä arvokas maisema ja sen erityispiirteet osana elinkeinoja!

4 Saaristo- ja viljelymaisema on mahdollisuus

Maisemasta voi syntyä uutta liiketoimintaa tai se voi tuoda uutta arvoa olemassa oleville palveluille. Visuaalisen kokemuksen lisäksi maisema on kokonaisvaltainen elämys, joka muodostuu eri aistien yhteisvaikutuksesta. Maisemaan liittyy myös kulttuurisia, historiallisia ja luonnontieteellisiä ominaisuuksia sekä paikallisia tarinoita. Maisema luo alueellisen identiteetin ja vahvistaa sitä. Sillä on keskeinen merkitys asukkaiden paikkasuhteen syntymisessä ja paikan imagon viestimisessä vieraille. Paikan ainutlaatuisista ominaisuuksista voidaan löytää uusia menestymisen mahdollisuuksia.

Maisema ja maatalous

Kaikkein tärkeintä maiseman säilymiselle on kannattava maatalous. Maatilat ylläpitävät maisemaa viljelemällä peltoja ja hoitamalla alueen ympäristöä, maisemaa ja luontoa. Jokaisen maatilan valinnat näkyvät maisemassa. Ne näyttäytyvät muun muassa viljelykasvien kirjona, talvisina sänkipeltoina, kosteikkoina, suojavyöhykkeinä ja laidunalueina aitoineen. Täytyy aina muistaa, että hyvin hoidettu ympäristö markkinoi myös maataloutta ja kertoo sen elinvoimaisuudesta. Maisema-alue on hyvin hoidettua. Myös alueen metsänhoidossa on otettu hyvin maisemalliset asiat huomioon.

Maatalouden ympäristökorvauksen ja ympäristösopimuksen kautta tiloilla on mahdollista saada tukea niin ympäristön sekä maiseman- ja luonnonhoitoon. Rahoitusta on saanut kosteikkojen rakentamiseen ja hoitoon, luonnonlaidunten ja perinnebiotooppien laidunnukseen, metsäsaarekkeiden sekä pellon ja metsän reunavyöhykkeiden hoitoon. Maisema-alueella on runsaasti erilaisia ympäristösopimukseen soveltuvia kohteita, esimerkiksi metsäsaarekkeita, merenrantaniittyjä ja vanhoja perinnebiotooppeja. NEUVO 2020-järjestelmän avulla tilat voivat saada asiantuntijoilta tietoa sopivista alueista ja hoitotavoista sekä hoidon rahoituksesta.

Kuva: Porkkalassa on useita merenrantaniittyjä ja hakamaita, joita voisi ottaa uudelleen hoitoon. Hoitoon löytyy myös rahoitusta.

Kuva: Porkkala Marin tarjoaa palveluja vesiltä saapuville.

Kuva: Maalaispuoti Eestinkylästä myy lähiseudun tuotteita.

Kuva: Opastetut kulkureitit ohjaavat kulkijat oikeille reiteille ja vähentävät liikumista yksityisalueilla.

Maisema tuottaa lisäarvoa elinkeinoille Porkkala kiinnostaa ja tulee aina kiinnostamaan lintuharrastajia, retkeilijöitä, historian harrastajia ja matkailijoita. Reitistöjä kannattaa tehdä, jos halutaan ihmisten liikkuvan määrätyillä alueilla ja poluilla. Alueen maisema, luonto ja historia ovat mielenkiintoisia. Porkkalan maisemat ovat esittelemisen arvoisia. Itse maisemasta voidaan myös kehittää joko elinkeinotoimintaa tai se voi tuoda lisäarvoa olemassa oleville tuotteille. Eri-tyisesti matkailu- ja hyvinvointipalvelut ja maataloustuotteiden suoramyynti saavat tuotteistuksesta maisemasta lisäarvoa ja ehkä myös uusia myyntituotteita. Alueella on yrityksiä, joille maiseman tuotteistuksesta olisi selkeästi hyötyä.

Porkkalantiellä on jo nyt erittäin paljon liikennettä. Alueen asukkaat haluavat, ettei alueen liikenne lisäänty. Lisäksi toivotaan, etteivät vierailijat menisi yksityisalueille. Alueen tuotteistusta kannattaa ja voidaan tehdä vain, jos alueen asukkaila, maanomistajilla ja yrittäjillä on yhteinen tahdotila. Maiseman elinkeinollisia mahdollisuuksia voidaan selvittää ja kehittää esimerkiksi Leader-toimintaryhmän hankerahoituksella.

Alueen elinvoimaisuus ja palvelut

Kyläkouluilla ja muilla palveluilla on suuri merkitys alueen elinvoimaisuuteen ja aktiivisuuteen. Koulujen ympärillä on paljon erilaista elämää, tila toimii kokoontumis- ja harrastuspaikkana. Koulujen ja palveluiden myötä alueet ovat kiinnostavia asuinpaikkoja. Mitä enemmän alueella on asukkaita, sitä paremmin hoidettuja maisema ja pihapiirit ovat. Alueen seurojentalot tarjoavat myös paikan kokoontua. Niitä voidaan käyttää myös matkailutarkoituksissa.

Paikat tutustua maisema-alueeseen

Porkkalassa on jo monta mahdollisuutta tutustua alueen arvokkaaseen maisemaan ja luontoon. Suurimmassa osassa näissä kohteita on jo opastetut reitit, pysäköintipaikat ja muita palveluja.

Saltfjärden

Saltfjärdenin suojelualueella voi seurata aitiopaikalta linnustollisesti arvokkaan kosteikkoluonnon elämää. Alue on yksi lintuharrastajan toivekohteista kevät- ja syysmuuttojen aikaan. Kosteikon maisemiin ja sen rehevään luontoon pääsee tutustumaan helposti ja luontoa häiritsemättä. Alueen länsireunalla sijaitsee lintutorni, jonne retkeilijän johdattaa lyhyt polku. Lintutornin korkeuksissa alueesta saa hyvän yleiskuvan.

Kuvat: Saltjärdenin luonnonsuojelualue on linnustoltaan erityisen arvokas. Alue säilyy avoimena laidunnuksen avulla.

Saltfjärden on pieni, lähes umpeenkasvanut, peltojen ja kalliometsiköiden rajaama murtovesilahti. Maisemaa hallitsevat ruovikot ja laajat osaksi laidunnetut rantaniityt. Alueen rantakasvillisuuden sekä pienialaisten vesilampareiden ja mutkittlevien ojien muodostama vaihtelevuus tarjoavat arvokkaan elinympäristön monille lintu-, kasvi- ja hyönteislajeille. Maisemaa hoidetaan muun muassa laiduntamalla niittyjä ja raivaamalla ruovikoita. Saltfjärden kuuluu valtakunnalliseen lintuvesiensuojeluohjelmaan ja Natura 2000-suojelualueverkostoon monipuolisen linnustonsa ja suojeltavien luontotyyppiensä ansiosta. Alue on luokiteltu myös merkittäväksi lintujen muutonaikaiseksi levähdysalueeksi sekä kansallisesti tärkeäksi FINIBA-alueeksi (Finnish Important Bird Areas).

Saltfjärden on erityisesti linnustoltaan arvokas kosteikko, sillä se sijaitsee Suomenlahden pohjoisrannikkoa pitkin kulkevan lintujen muuttoreitin varrella. Keväisin ja syksyisin alueella levähtää ja ruokailee runsaasti muuttomatalla olevia kahlaajia ja petolintuja. Vesilintuja alueella esiintyy niukemmin avovesialueiden vähäisyyden johdosta. Muuttoaikoina alueella on mahdollista nähdä mm. laulujoutsenia, metsähanhia, kapustarintoja, taivaanvuohia, suokukkoja, harmaahaikaroita ja sinisuohaukkoja. Saltfjärdenin arvokkaaseen pesimälinnustoon kuuluu noin 40 lajia, joista enin osa on ruovikoiden ja pensaikkojen varpuslintuja. Alue tarjoaa pesäpaikkoja

muun muassa kirjokertulle, pikkulepinkäiselle, peltosirkulle, pensaskertulle, luhtahuitille, ruiskääräälle ja kaulushaikaralle.

Saltfjärdenin lintukosteikon lounaisosaa reunustavalla Granholmenin lehmuslehtosaarekkeella on Suomessa harvinaisehko jalopuumetsä. Rehevän ja pienikokoisen saarekkeen jalopuulajisto koostuu metsälehmuksesta, tammesta, pähkinäpensaasta ja vaahterasta. Kenttäkerroksessa kukkii kauneimmillaan useita vaateliaita lehtolajeja, kuten lehtosinijuuri, kevätesikko, keltavuokko, pystykiurunkannus, mukulaleinikki ja lehtotähtimö.

Tavastfjärden

Tavastfjärden on pitkän murtovesilahden perukoilla sijaitseva lintuvesialue, joka on huomattavasti vähemmän umpeenkasvanut kuin Saltfjärden. Myös Tavastfjärdenillä pysähtyy muuttomatkoihlaan varsin runsaasti laulujoutsenia ja muita vesilintuja. Tavastfjärden on pesimälajistoltaan Saltfjärdeniä tavanomaisempi, mutta sielläkin pesivät luhtahuitti ja lapasorsa. Alue on saavutettavissa etupäässä vesitse.

Kuva ylin: Värnäs sundista aukeaa näkymä Tavastfjärdenille.

Kuva keskellä: Porkkalanniemi.

Kuva: Lähteelän lintutornista aukeaa pitkät näkymät merelle.

Kuva alla: Porkkalanniemi on lintuharrastajien paratiisi.

Lähteelän ulkoilualue

Helsingin kaupungin omistamaan Lähteelän ulkoilualueeseen kuuluu mannerta ja laaja saariryhmä. Maasto on vaihtelevaa kaislikkoisine kalliorantoinen, mäkiin ja peltoineen. Lähteelässä on hyvät peruspalvelut, ja se sopii hyvin retkeilyyn ja telttailuun sekä lintujentarkkailuun. Alueella on mahdollista retkeillä ympäri vuoden. Lähteelän edustalla sijaitsevat Stora Svartön ja Lilla Svartön saaret. Stora Svartölle on mantereelta matkaa noin kilometri. Saaren kaksoiskallioiden laet kohoavat merenpinnasta parikymmentä metriä. Lähteelän ulkoilualue on perustettu vuonna 1970. Kohde on helposti saavutettavissa niin mereltä kuin mantereelta.

Parkkipaikkojen viereisen kallion laella on lintutorni. Tornin oma korkeus on noin 15 metriä. Korkean sijaintinsa ja korkeutensa vuoksi tornista aukeavat laajat näkymät joka suuntaan. Merta, saaria ja rannikkoa on etelän puolella runsaasti. Pohjoisen puolella vaihtelevia Porkkalanniemen maastoja – mäkiä, peltoja, metsiä. Myös kaislikoita, jotka kertovat muinaisista, maan kohoamisen vuoksi kuivuneista merenlahdista. Kiikarin kanssa ja paljain silminkin katsellen horisontissa näkee lukuisia mielenkiintoisia maamerkkejä, kuten Rönnskärin majakan, Upinniemen sotilasalueen tutkatorneja, Porkkalanniemen matalavalvontatutkien valkoiset tornit ja Kirkkonummen keskustan vesitornin.

Porkkalanniemen virkistysalue

Uudenmaan virkistysalueyhdistys hallinnoi Porkkalanniemen virkistysalueita. Porkkalassa sijaitsevat myös Kirkkonummen kunnan, Vantaan kaupungin ja Nurmijärven kunnan omistamat alueet. Alueella on opastauluja, pysäköintipaikkoja, keittokatoksia, nuotiopaikkoja, kaivoja ja käymälöitä. Niemen kärjessä on yleisöltä suljettu luotsiasema, joka erottuu yhdistyksen alueesta aidalla. Yhdistyksen aluetta hoidetaan ja valvotaan yhteisesti muiden virkistysalueita omistavien kuntien kanssa ympäri vuoden. Syksyisin Porkkalanniemi on etenkin tyrskykalastajien suosima paikka.

Aluetta luonnehtivat parhaiten sen jylhät kalliorannat sekä korkealta, Telegrafbergetiltä avautuva panoraamanäköala aavalle merelle. Karussa rantakalliometsikössä on 5 pronssikautista hautapaikkaa. Porkkalanniemen kärjestä, Pampskatanilta avautuu yksi hienoimmista näkymistä Suomenlahden ulkosaaristoon. Itse kärjen alueelle ovat ominaisia karut rantakalliot, mutta notkelmista löytyy reheviä lehtolaikkuja. Pork-

kalanniemen luonnonsuojelu- ja virkistysalueet tarjoavat hyvät mahdollisuudet merenläheiseen retkeilyyn ympäri vuoden. Porkkalanniemi on todennäköisesti Suomen tunnetuin lintujen muuton seurantapaikka.

Porkkalantie, vanha Postitie ja Kabanovin tykkitie

Vanhat historialliset tiet tarjoavat mahdollisuuden tutustua monipuolisesti maisemaan. Pysäköintipaikkoja ja opastusta kulttuurimaisemasta ei ole.

Kuvat: Porkkalanniemen virkistysalue tarjoaa upeita luontoelämyksiä!

LISÄTIETOA ja LÄHTEITÄ

Kirjallisuus:

- Arvokkaat maisema-alueet. Maisema-aluetyöryhmän mietintö II. Ympäristöministeriö, mietintö 66/1992.
- Backman, S. 1991. Kirkkonummen rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema. Kirkkonummen kunta.
- Ettanen, S. 2014. Kiinteistö- ja tilusrakenteen muutokset maaseudun kulttuurimaiseman muokkaajina. Käyttömaantieteen laitos. Aalto University publication series. Doctoral dissertations 19/2014.
- Galtat, H. Tornivaara-Ruikka, R. 2012. Maalle. Helsingin seudun kulttuuriympäristöopas. Rakennustaiteen seura.
- Heikkilä, T., 2007. Visuaalinen maisemaseuranta. Kulttuurimaiseman muutosten valokuvadokumentointi. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja A 76, Helsinki.
- Huuhka, S. 2012. Kotiin maalle? Hämeenlinnan maaseudulle! Kehittämiskeskus Oy Häme. Hämeenlinnan seudun kyläkaavoitushanke.
- Kivinen, T. 2005. Maatilan talouskeskuksen toiminnallinen ja maisemallinen suunnittelu. MTT:n selvityksiä 87. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus.
- Komulainen, M. 2012. Metsä maisemassa – suunnittelu ja hoito. Metsäkustannus. Helsinki.
- Kuisma, J., Peltonen, T. 2002. Kyläsuunnittelun opas – miten kehitämme ja kaavoitamme kyläämme 2000-luvulla. PS-kustannus WS Bookwell Oy. Porvoo.
- Kulttuuriympäristö ympäristövaikutusten arvioinnissa - opas pohjoismaiseen käytäntöön. 2002. Pohjoismaiden ministerineuvosto. Kööpenhamina.
- Lahdenvesi-Korhonen Leena. 2013: Maakunnan parhaat maisemat. Etelä-Savon valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi 2011-2013.
- Luostarinen M., Yli-Viikari, A. Maaseudun kulttuurimaisema. Suomen ympäristökeskus. Maatalouden tutkimuskeskus. Sulkava, 1997.
- Maisemanhoito. Maisema-aluetyöryhmän mietintö I. Ympäristöministeriö, mietintö 66/1992.
- Missä maat on mainioimmat. 2012. Uudenmaan kulttuuriympäristöt. Uudenmaan liiton julkaisuja E 114.
- Niemi, J. Aarveaara, E. Kivinen, T. ja Metsälä, H. 2005. Maatalouden suuret rakennukset. Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen julkaisu 1/2005.
- Panu, J. 1998. Maisemarakenteen ja taajamarakenteen yhteensovittaminen. Suomen ympäristö 264. Ympäristöministeriö.
- Rahkonen, O. 2014. Tien päällä. Uudenmaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaat tiet ja reitit. Uudenmaan liiton julkaisu E 132 – 2014.
- Rönkkö, E., Jaatinen, A. ja Seppänen, R. 2013. Tuotantorakennusten uusiokäyttö maaseudulla. Maaseutuverkoston esite. Maaseutuverkosto.
- Seppälä, A-L. (Toim.) 2013. Maisemaselvitys. Tietoa maisemasta ja suuntaviivoja suunnittelun tueksi. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Opas 9/2013.
- Simons, T., Ahlqist, R. ja Haila, Y. 1972. Kestääkö maisema? Uudenmaan seutukaavaliitot Kirjapaino Multor. Helsinki.
- Vaikutusten arviointi kaavoituksessa. 2006. Ympäristöhallinnon ohjeita 10/2006, Rakennettu ympäristö, ympäristöministeriö.
- Virtanen, P.V. & Rautiainen, J. & Salmi, A., 1978. Maaseutuasutuksen rakenteesta Suomessa, TKK:n kiinteistö- ja yhdyskuntatekniikan laitoksen julkaisu B 18, Otaniemi.
- Wiiala, A. 1969. Maankäyttö ja yhteiskunta. Vammala.

Muut lähteet:

- Kirkkonummen kunta, kommentit ja lisätiedot Kirkkonummen kunnan kaavoitus. Sähköposti 10.12.2015.
- <http://www.finlex.fi/fi/> Luettu 10.11.2015
- http://www.kirkkonummi.fi/prime_350.aspx Luettu 3.9.2015
- <http://www.maaseutumaisemat.fi/> Luettu 3.9.2015.
- http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/hanketoi-mija/Documents/kylatoim_hanketuki_esite_05.pdf. Luettu 3.9.2015.
- <http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljelija/ymparistosopimukset/Sivut/default.aspx>. Luettu 3.9.2015.
- <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2010/mwp165.pdf>. Luettu 10.11.2015
- <http://www.narc.fi:8080/VakkaWWW/Selaus.action?kuvailuTaso=SARJA&avain=137170.KA> Luettu 3.9.2015
- http://www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen_perinto/muinaisjaannosten_hoito/hoidon_toteutus. Luettu 3.9.2015.
- http://tapio.fi/wp-content/uploads/2015/06/Metsanhoidon_suosituksiset_ver3_netti_1709141.pdf. Luettu 10.11.2015
- http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Maankayton_suunnittelujarjestelma. Luettu 3.9.2015
- http://www.ymparisto.fi/fi-fi/luonto/Maisemat/Arvokkaat_maisemaalueet. Luettu 3.9.2015.
- <http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Maisemat/Kansallismaisemat>. Luettu 9.10.2015.

